

پایش امنیت سرمایه‌گذاری
به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری
۶. بهار ۱۳۹۸

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۶۸۲۰
دی‌ماه ۱۳۹۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	خلاصه مدیریتی.....
۳	تحلیلی مختصر از شرایط روز در فصل بهار ۱۳۹۸.....
۵	مقدمه.....
۵	الف) بیان مسئله.....
۷	ب) اهداف این پژوهش.....
۷	ج) ضرورت و اهمیت سنجش امنیت سرمایه‌گذاری.....
۸	د) سابقه سنجش محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌ها.....
۸	ه) تعریف عملیاتی اصطلاح‌ها.....
۹	۱. روش‌شناسی ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری.....
۹	۱-۱. نماگرها و مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری.....
۱۱	۱-۲. پرسشنامه و مقررات پیمایش.....
۱۳	۱-۳. جامعه و انتخاب نمونه.....
۱۶	۱-۴. نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری.....
۱۷	۲. نتایج پژوهش براساس مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری.....
۱۷	۲-۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران برحسب ۱۷ مؤلفه آماری (داده‌های آماری - HD).....
۲۵	۲-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران برحسب ۲۱ مؤلفه پیمایشی.....
۲۷	۲-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران برحسب مؤلفه‌های پیمایشی به تفکیک استان‌ها.....
۲۹	۲-۴. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک حوزه‌های کاری برحسب مؤلفه‌های پیمایشی.....
۳۱	۲-۵. ارزیابی فعالان اقتصادی از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک هر حوزه کاری.....
۳۴	۲-۶. ارزیابی ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک فعالان اقتصادی استان‌ها.....
۳۶	۳. نتایج پژوهش براساس نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری.....
۳۸	۳-۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت».....
۳۹	۳-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «عملکرد دولت».....
۴۰	۳-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «شفافیت و سلامت اداری».....
۴۱	۳-۴. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی».....
۴۲	۳-۵. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «ثبات اقتصاد کلان».....
۴۳	۳-۶. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی».....
۴۴	۳-۷. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض».....
۴۵	۴. شاخص کلی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک استان‌ها.....
۴۹	نتیجه‌گیری و پیشنهادها.....
۵۲	منابع و مأخذ.....

پایش امنیت سرمایه‌گذاری
به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری
۶. بهار ۱۳۹۸

خلاصه مدیریتی

گزارش حاضر، ششمین سنجش فصلی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در ایران است. در این گزارش، با استفاده از آمارهای رسمی منتشر شده کنونی و در دسترس و نیز مشارکت فعالان اقتصادی از همه استان‌های کشور، وضعیت مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در بهار سال ۱۳۹۸ استخراج و به تفکیک استان‌ها، مؤلفه‌ها و حوزه‌های کسب‌وکار ارائه شده است.

براساس تعریف این پژوهش، امنیت سرمایه‌گذاری در شرایطی به‌طور کامل برقرار می‌شود که متغیرهای اقتصاد کلان (نرخ تورم، نرخ ارز و...) باثبات یا قابل پیش‌بینی باشد، قوانین و مقررات و رویه‌ها و تصمیمات اجرایی باثبات، برای همه شفاف و قابل درک باشد و به‌طور سهل و مؤثری اجرا شوند و در صورت ضرورت تغییر، تغییراتشان در زمان معقولی پیش از اجرا به اطلاع ذی‌نفعان برسد، همچنین سلامت اداری برقرار باشد و اطلاعات مؤثر بر فعالیت‌های اقتصادی به‌طور شفاف و برابر در دسترس همه شهروندان باشد، جان و مال همه شهروندان از تعرض مصون باشد، حقوق مالکیت برای همه دقیق تعریف و تضمین شده باشد، نهادهای قضایی و انتظامی چنان مجهز و سالم و کارآمد باشند که هرگونه استفاده خودسرانه و بدون اجازه از دارایی‌های فیزیکی یا فکری دیگران، برای هیچ‌کس مقرون به‌صرفه نباشد و شهروندان مالباخته بتوانند با مراجعه به نهادهای قضایی و انتظامی با کمترین هزینه و در کوتاه‌ترین زمان، مال از دست‌رفته خود را به‌همراه خسارت مربوط، دریافت کنند و در آخر اینکه فرهنگ وفای به عهد و صداقت در مراکز اقتصادی رایج باشد.

شاخص کل امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در بهار ۱۳۹۸ کمیّت ۶/۰۷ از ۱۰ (۱۰ بدترین حالت) ارزیابی شده است. مقدار عددی این شاخص در مطالعه زمستان گذشته^۱ ۶/۱۸ محاسبه شده بود که نشان می‌دهد کمیّت امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸ نسبت به فصل قبل از آن تا حدودی مناسب‌تر ارزیابی شده است. به‌عبارت دقیق‌تر، وضعیت کلی امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸ نسبت به فصل قبل از آن از منظر فعالان کسب‌وکار مشارکت‌کننده در این مطالعه، اندکی بهتر ارزیابی شده است.

بررسی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری از فصل پاییز ۱۳۹۷ با کمیّت ۶/۴۳ و فصل زمستان ۱۳۹۷ با

۱. سیدامیر سیاح و ایمان تهرانی، «گزارش پایش امنیت سرمایه‌گذاری (۵) زمستان ۱۳۹۷ به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۶۶۱۹، مهرماه ۱۳۹۸.

کمیت ۶/۱۸ و فصل بهار ۱۳۹۸ با کمیت ۶/۰۷ نشان‌دهنده مناسب‌تر شدن وضعیت نسبی این شاخص طی ۶ ماه گذشته است؛ عواملی چون ثبات در بازار ارز، روند کاهشی نرخ تورم، ثبات نسبی قیمت مواد اولیه، تخلیه بار روانی و تاحدودی اقتصادی تحریم‌های خارجی، انجام برخی اقدامات مؤثر در قوه قضائیه، به‌روزرسانی شدن اطلاعات آماری دریافت شده از نهادهای مرتبط در پایش بهار ۱۳۹۸، افزایش دامنه مشارکت‌کنندگان در ارزیابی بهار ۱۳۹۸ و سایر عوامل قابل تحلیل را می‌توان دلیل بهبود نسبی وضعیت شاخص امنیت سرمایه‌گذاری دانست.

براساس ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش، در بهار ۱۳۹۸ سه مؤلفه زیر به‌عنوان نامناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی شده‌اند:

۱. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده،
۲. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی،
۳. عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده.

مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری (نسبت به سایر مؤلفه‌ها) طی بهار ۱۳۹۸ نیز عبارتند از:

۱. سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات)،
۲. رواج توزیع کالای قاچاق،
۳. استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی.

در حالی که براساس ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در پیمایش زمستان ۱۳۹۷، سه مؤلفه

زیر به‌عنوان نامناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی شده بودند:

۱. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده،
۲. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی،
۳. عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده.

و مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری (نسبت به سایر مؤلفه‌ها) در زمستان ۱۳۹۷ عبارت بودند از:

۱. رواج توزیع کالای قاچاق،
۲. استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی،
۳. میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی.

این گزارش با استفاده از دو مجموعه داده‌های پیمایشی و آماری و شاخص کلی (ترکیب دو مجموعه داده پیمایشی و آماری)، تهیه شده است. براساس یافته‌های داده‌های پیمایشی این پژوهش در بهار ۱۳۹۸، فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش از گیلان، آذربایجان غربی و سیستان و بلوچستان، نامناسب‌ترین ارزیابی و از استان‌های ایلام، گلستان و قم مناسب‌ترین ارزیابی را از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در استان‌هایشان ارائه کرده‌اند.

پس از تلفیق داده‌های آماری و یافته‌های پیمایشی در این پژوهش، استان‌های تهران، گیلان و کهگیلویه و بویراحمد نامناسب‌ترین و استان‌های ایلام، خراسان جنوبی و قم مناسب‌ترین وضعیت را از نظر شاخص امنیت سرمایه‌گذاری نسبت به سایر استان‌ها در بهار ۱۳۹۸ کسب کرده‌اند. مقایسه شاخص امنیت سرمایه‌گذاری بین دو مطالعه بهار ۱۳۹۸ با زمستان ۱۳۹۷ نشان می‌دهد در مطالعه فصل زمستان ۱۳۹۷ به ترتیب سه استان خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان و یزد جزء مناسب‌ترین‌ها ارزیابی شده بودند و سه استان کرمانشاه، زنجان و قزوین به ترتیب جزء نامناسب‌ترین استان‌ها ارزیابی شده بودند. این نتایج می‌تواند حاکی از فاصله میان ذهنیت فعالان اقتصادی (پیمایش) با داده‌های آماری اقتصاد ایران نیز باشد. انتظار می‌رود بخشی از این فاصله با افزایش تدریجی در حجم نمونه‌های قابل قبول پیمایش به حداقل قابل تعمیم (حدود ۱۱۴۷۰ مورد) کاهش یابد.^۱

براساس نتایج این مطالعه، در بهار ۱۳۹۸، از بین ۹ حوزه فعالیت اقتصادی، فعالان اقتصادی در حوزه‌های ارتباطات، توزیع و... (حمل‌ونقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)، مناسب‌ترین ارزیابی و فعالان اقتصادی در حوزه‌های صنعت (شامل همه صنایع و موارد مرتبط با ساختمان) نامناسب‌ترین ارزیابی را از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری ارائه کرده‌اند.

انتظار می‌رود با تداوم تهیه و انتشار گزارش‌های فصلی امنیت سرمایه‌گذاری، توجه و حساسیت عموم مسئولان کشور به این عامل کلیدی سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی - اما مغفول مانده - در سیاست‌گذاری اقتصاد ایران جلب شود و این مجموعه گزارش‌های فصلی، به ترویج گفتمان امنیت سرمایه‌گذاری، قانونگذاری بهتر، رعایت قانون، احترام بیشتر به حقوق مالکیت و نیز بهبود عینی و واقعی امنیت اقتصادی و فضای سرمایه‌گذاری در ایران کمک کند. علاوه بر اینها، امید است با انجام مستمر این ارزیابی و انتشار نتایج آن، مسئولان اجرایی کشوری و استانی در قبال فعالان اقتصادی، متعهدتر و مسئولیت‌پذیرتر شده و قوای مقننه و قضائیه نیز در ایجاد بستر امن و رقابتی برای سرمایه‌گذاری و تولید در ایران بیشتر و مؤثرتر بکوشند.

تحلیلی مختصر از شرایط روز در فصل بهار ۱۳۹۸

مردم کشور عزیزمان ایران فصل بهار ۱۳۹۸ را در حالی آغاز کردند که رونق تولید به‌عنوان شعار سال از طرف رهبر انقلاب انتخاب شد و بر اهمیت توسعه تولید ملی و حمایت از کالای ایرانی تأکید گردید تا سرلوحه اولویت‌ها و برنامه‌ریزی‌ها و تصمیمات مسئولان کشور قرار بگیرد. اما هنگامی که از زاویه امنیت سرمایه‌گذاری و ثبات اقتصادی به عملکرد قوه مجریه و سایر قوای حکومتی در سال گذشته یعنی سال ۱۳۹۷ نگاه می‌کنیم می‌توان ادعا کرد این سال چندان سال مناسبی برای امنیت سرمایه‌گذاری و سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان نبوده است.

۱. براساس تحقیق مادر و روش‌شناسی تهیه این گزارش (گزارش ۱۵۸۵۲ مرکز پژوهش‌های مجلس)، برای ۳۱ استان کشور و هر استان بالغ بر ۳۷۰ نمونه پیمایشی پرسشنامه قابل قبول نیاز است تا نمونه‌ها به حدنصاب تعیین شده برای تعمیم نتایج نمونه‌ها به کل جامعه آماری برسد. وضعیت جامعه و نمونه مورد بررسی به تفکیک استان در جدول ۱ ارائه شده است.

پیش از مروری بر بهار ۱۳۹۸، اگر نگاهی به وقایع سال ۱۳۹۷ بیندازیم مشاهده می‌کنیم کلیت جامعه ایران اعم از مصرف‌کننده و تولیدکننده تا سایر اجزا و بخش‌های جزئی‌تر اقتصاد و به‌ویژه کسانی که به امر صادرات و واردات اشتغال داشتند و برای تولید محصولات و خدمات‌دهی به مردم به نهاده‌های وارداتی وابسته بودند، سالی پُر تلاطم و با انواع شوک‌های شدید را پشت سر گذاشتند. سال ۱۳۹۷ با جهش‌های غیرعادی و تقریباً بی‌سابقه‌ای که در نرخ ارز رخ داد مهم‌ترین نقش را در ناامنی فضای سرمایه‌گذاری و تولید ملی برعهده داشت. این شوک ارزی را باید عامل ناامن‌کننده بسیار جدی برای اقتصاد به‌شمار آورد که همه بخش‌های اقتصاد را دربر گرفته است، اما در نهایت این گونه به‌نظر می‌رسید که در پایان سال این نرخ توانست در دامنه کم‌نوسان نسبتاً باثبات و قابل دوام‌آوری به تعادل برسد.

جهش نرخ تورم سالیانه از حدود ۱۰ درصد به ۴۷/۵ درصد در سال ۱۳۹۷ و افزایش بیش از ۱۰۰ درصدی در قیمت برخی کالاهای اساسی نیز نااطمینانی و هراس نسبت به وضعیت اقتصادی کشور را تشدید کرد و برنامه‌ریزی سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان را با مشکلات بسیار جدی مواجه کرد. خروج ترامپ از برجام و بازگشت تحریم‌ها و تشدید آنها نیز مزید بر علت شد تا سالی نامطلوب برای امنیت سرمایه‌گذاری در کشور رقم بخورد.

البته هرچه به انتهای سال ۱۳۹۷ نزدیک و وارد سال ۱۳۹۸ شدیم، خوشبختانه فعالان اقتصادی در بازارهای مختلف موفق شدند تا حد زیادی خودشان را با جهش تورمی و بی‌ثباتی قیمت‌ها در سال گذشته تطبیق دهند. آثار تهدیدها و تحریم‌های ترامپ نیز تقریباً به نهایت خود رسید و راه‌هایی جدید برای واکنش نشان دادن و مقابله کردن با آن در داخل کشور پیدا شد.

پایش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در بهار ۱۳۹۸ مقدار عددی این شاخص را ۶/۰۷ از ۱۰ (که بدترین حالت است) محاسبه کرده است که نسبت به زمستان ۱۳۹۷ حدود ۲ درصد بهبود یافته است (عدد شاخص برای زمستان گذشته ۶/۱۸ بوده است). نامناسب‌ترین مؤلفه‌ها برای امنیت سرمایه‌گذاری که فعالان اقتصادی را از همه بیشتر آزار می‌دهد همچون فصول پیشین عمل نکردن مسئولان ملی و استانی به قول و وعده‌های مختلف خود از جمله وعده‌های اقتصادی است. علاوه بر این فعالان اقتصادی مشکل حاد و مزمن شده فساد و زدوبند به شکل اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات دولتی را در رتبه دوم از عوامل ایجادکننده ناامنی در فضای سرمایه‌گذاری شناسایی کردند.

اما هنگامی که در بهار ۱۳۹۸ به نماگرهای هفت‌گانه اصلی تشکیل‌دهنده شاخص امنیت اقتصادی نگاه می‌کنیم نامناسب‌ترین نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت» است که امتیاز ۶/۷۴ را کسب کرده است و نماگر «عملکرد دولت» با عدد ۶/۷۰ و با فاصله نزدیک در رتبه دوم نامناسب‌ترین نماگر جای می‌گیرد. چنین وضعیتی به ما هشدار می‌دهد که نقش غیرقابل انکار قوه قضائیه را در بهبود امنیت سرمایه‌گذاری با مؤلفه‌های هفت‌گانه آن که در نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت» گنجانده شده است، نباید فراموش کنیم. البته

قوه مجریه هم به خصوص با عمل نکردن به وعده‌های داده شده و ایجاد بی‌اعتمادی در بین فعالان کسب‌وکار، نقش ویژه‌ای در ترسیم نامناسب فضای کلی امنیت سرمایه‌گذاری ایفا کرده است. همان طور که در بالا شرح داده شد با مجموعه تحولات مثبتی که در سال گذشته شاهد بودیم نماگر ثبات اقتصاد کلان که از سه مؤلفه «ثبات نرخ ارز»، «ثبات شاخص تورم مصرف‌کننده» و «ثبات قیمت مواد اولیه» تشکیل شده است از بدترین رتبه بین نماگرها در زمستان ۱۳۹۷ به جایگاه پنجم در بهار ۱۳۹۸ ارتقا یافته است.

در نهایت امید می‌رود مدیران و تصمیم‌گیران عالی نظام در حیطه مسئولیت و عمل خود، توجه کافی و وافی به هر کدام از این نماگرها و مؤلفه‌های مربوط به آن را داشته و با گذشت مدت زمان نه‌چندان طولانی شاهد بهبود تدریجی آنها و ایجاد امید و خلق چشم‌انداز روشن برای سرمایه‌گذاران باشیم.

مقدمه

نظریه‌پردازان رشد و توسعه اقتصادی متغیرهای تأثیرگذار بر سرمایه‌گذاری را مشخص کرده‌اند که اغلب آنها در ایجاد محیط امن و باثبات خلاصه می‌شود. نوسان بسیار شدید سرمایه‌گذاری در ایران معاصر، میزان پایین سرمایه‌گذاری بخش خصوصی طی دهه‌های اخیر و فرار سرمایه‌های مادی و انسانی به خارج از کشور نشان می‌دهد در عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری در کشور احتمالاً اختلال‌هایی وجود دارد.^۱ گزارش حاضر نتیجه چند سال فعالیت پژوهشی گروه مطالعات محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با همکاری منتخبی از مطرح‌ترین اساتید و صاحب‌نظران در موضوع امنیت سرمایه‌گذاری است.^۲ این گزارش، با روش‌های پیمایشی و آماری، نماگرها و مؤلفه‌های مؤثر در سرمایه‌گذاری در استان‌ها و بخش‌های اقتصادی ایران را ارزیابی کرده و با تلفیق آنها به روش علمی، «شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران» مربوط به فصل بهار ۱۳۹۸ را ارائه داده‌اند. این ششمین گزارش از این سلسله مطالعات فصلی بوده و طبق برنامه‌ریزی انجام شده، این مطالعات به صورت منظم و فصلی ادامه خواهد یافت.

الف) بیان مسئله

براساس «قانون مدنی»، مصوب ۱۳۰۷ شمسی هر شهروند ایرانی در صورتی که مال یا دارایی‌اش مورد

۱. محمدحسین حسین‌زاده بحرینی و سیدسعید ملک‌الساداتی. «موانع نهادی سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار در ایران»، پژوهشنامه بازرگانی، تابستان ۱۳۹۰، دوره ۱۵، ش ۵۹، ص ۲۷.

۲. گزارش ارزیابی پیش رو، حاصل انجام پژوهشی با این مشخصات است: سیدامیر سیاح و دیگران، «سنجش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران: چارچوب مفهومی، روش، شاخص و نماگرها (ویرایش اول)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر مطالعات اقتصادی، شماره مسلسل ۱۵۸۵۲، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۷؛

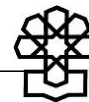
برخی از صاحب‌نظرانی که در طول این مدت در تدوین مؤلفه‌ها و نماگرهای این گزارش همکاری کرده‌اند عبارتند از: آقایان محمود احمدپور داریانی، علی اسداللهی، مرتضی ایمانی‌راد، محمد بحرینیان، لطفعلی بخشی، حمید پاداش، ابوالفضل پاسبانی‌صومعه، سیدبهزاد پورسید، جمشید تقسیم، سیدرضا حجازی، محمدحسین حسین‌زاده بحرینی، سید محمدرضا حسینی، آرمان خالقی، سیداحسان خاندوزی، سیدضیاءالدین خرمشاهی، محمد خطیبی، جعفر خیرخواهان، محسن رنایی، رضا زعفریان، بهروز زمردپوش، حسن سبحانی، سیدیاسر سبحانی‌فر، علی شمس اردکانی، رحیم فرضی‌پور، سعید قاسمی‌زاده‌تمر، نوروز کهزادی، سیدجعفر مرعشی، هادی مظاهری، مینا مهرنوش، حسین نقره‌کار شیرازی و سالار معینی کرمانشاهی.

تجاوز دیگری قرار گیرد، می‌تواند با مراجعه به کلانتری و دستگاه قضایی، با کمک و حمایت حکومت، مال خود را بازپس گیرد و خسارت خود را جبران کند. از آن زمان تاکنون، گویی مسئولان کشور چنین فرض کرده‌اند که امنیت سرمایه‌گذاری مردم ایران توسط قانون مدنی و نهادهای تأسیس شده برای اجرای آن (دادسراها، دادگاه‌ها و نیروی انتظامی فعلی)، تأمین است و اگر اموال یکی از فعالان اقتصادی ایرانی مورد تعدی قرار گیرد، او می‌تواند با مراجعه به پاسگاه و دادگاه، به راحتی حق خود را وصول کند. اما مشاهدات عینی و شواهد موجود نشان می‌دهد در فرایند مطالبه این حق، پیچیدگی‌هایی وجود دارد که فرض مورد اشاره را با چالش‌هایی جدی مواجه می‌کند.

شواهد و قرائن نشان می‌دهد «حقوق مالکیت» به معنای کلی «حق شهروندان برای بهره‌مندی انحصاری از منافع کار یا کالاها و خدماتی که آنها را با روش‌های قانونی یا هنجاری تصرف کرده‌اند»، در کشور ما از طرف حکومت به حد کافی تضمین شده نیست و مالکیت فیزیکی و فکری شهروندان ایرانی، توسط دیگر شهروندان و نیز حکومت مورد تعدی قرار می‌گیرد بدون اینکه امکان استیفای مؤثر، کم‌هزینه و سریع حق مورد تعدی وجود داشته باشد. هر چند تعدی به مالکیت عمومی و دولتی، ممکن است توسط سایر شهروندان نیز واقع شود، مانند جنگل‌خواری، ساحل‌خواری و کوه‌خواری.

برخی مصادیق مشاهده شده تعدی به «امنیت سرمایه‌گذاری» که در سال‌های اخیر مرتباً به‌عنوان شکایت و مطالبه از سوی فعالان اقتصادی به نمایندگان و نیز مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ارسال می‌شود، عبارتند از:

- عدم تعهد به اجرای قراردادهای کسب‌وکار از طرف دستگاه‌های اجرایی و دیگر شهروندان نظیر پرداخت وجه چک یا تحویل مورد اجاره در موعد مقرر، اجرای تعهدات خدمات پس از فروش و...
 - فرایند بسیار طولانی، پیچیده، وقت‌گیر و پرهزینه دادرسی و پیگیری حقوق مورد تعدی،
 - بی‌تعهدی مسئولان به اجرای وعده‌های داده شده در قوانین، برنامه‌های انتخابی، سخنرانی‌ها و...
 - غیرقابل پیش‌بینی بودن تغییرات قوانین، مقررات و رویه‌های اجرایی، نظیر تعرفه‌های تجاری،
 - بی‌ثباتی متغیرهای اصلی اقتصاد کلان نظیر نرخ ارز، تورم، نرخ سود بانکی،
 - وجود زمینه‌های فساد در روابط مأموران حکومت و فعالان اقتصادی،
 - دخالت‌های قانونی و غیرقانونی مأموران حکومتی در اداره بنگاه‌ها،
 - قابل تفسیر بودن قوانین و مقررات و دقیق نبودن حقوق فعالان اقتصادی و نحوه و هزینه استیفای آنها.
- به عبارتی مسئله این تحقیق عبارت است از: معرفی مؤلفه‌ها و روشی برای سنجش مستمر «امنیت سرمایه‌گذاری» در استان‌ها و کسب‌وکارهای سراسر کشور جمهوری اسلامی ایران و ارائه نتایج مستمر آن به تفکیک استانی و بخشی (بخش اقتصادی نظیر کشاورزی، صنعت، فناوری نوین و...).

ب) اهداف این پژوهش

هدف کلی از این طرح، شناخت وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری و ارائه توصیه‌های لازم با هدف بهبود امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در میان‌مدت و بلندمدت است. در این مطالعه خاص (بهار ۱۳۹۸) برآورد مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک فعالان حوزه‌های اقتصادی به‌همراه جداول تفکیکی و رتبه‌بندی استان‌ها و حوزه‌ها از نظر هر مؤلفه و نماگر و برخی توصیه‌های کاربردی برای بهبود هر مؤلفه در بهار ۱۳۹۸ ارائه می‌شود.

ج) ضرورت و اهمیت سنجش امنیت سرمایه‌گذاری

در فقدان گزارش‌های منظم و سنجش‌های مستمر از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری، مسئولان به خود اجازه می‌دهند به تعهداتشان در قراردادهای منعقد شده با فعالان اقتصادی پایبند نباشند، وعده‌های بدون پشتوانه دهند، مقررات و رویه‌های اجرایی را به‌طور غافلگیرکننده‌ای تغییر دهند، مصوبه‌هایی با ضمانت اجرایی اندک تصویب کنند، در برابر مطالبات فراقانونی مأموران تحت امرشان از فعالان اقتصادی، واکنش جدی و بازدارنده نشان ندهند و در شفاف‌سازی و پاسخگویی به مطالبات فعالان اقتصادی تعلل کنند. هرچند امید است با انتشار چنین گزارش‌های منظم و سنجش‌های مستمر، با حساس کردن جامعه و فعالان اقتصادی نسبت به شاخص‌های امنیت سرمایه‌گذاری، توجه مسئولان امر نیز نسبت به کاستی‌ها و نقاط ضعف مطرح شده و روندهای موجود جلب شود تا بتوانند اصلاحات فرایندی و ساختاری مورد نیاز را با سرعت بیشتر و متناسب با اولویت‌های شناسایی شده، عملیاتی و کاربردی سازند.

برخی از اجزای امنیت سرمایه‌گذاری مانند «تضمین حقوق مالکیت» آنچنان اهمیت دارد که برخی از اقتصاددانان، آن را زیربنا و عامل اصلی رشد اقتصادی در کشورهای توسعه‌یافته می‌دانند؛ «حقوق مالکیت (جزئی از امنیت سرمایه‌گذاری) در فرایند موفقیت اقتصادی این کشورها آنقدر اهمیت دارد که صاحب‌نظران معتقدند آنها زمانی از مرز موفقیت عبور کردند که قوانین رسمی و گسترده مالکیت را تدوین و فرایند تبدیل مالکیت به سرمایه را آغاز کردند»^۱.

براساس آنچه گفته شد و با جلب توجه و ایجاد حساسیت در سیاستگذاران و تصمیم‌سازان اقتصاد کشور نسبت به موضوع «نرم‌افزارهای توسعه» و «سرمایه‌ها و زیرساخت‌های نامرئی توسعه» نظیر تضمین حقوق مالکیت فیزیکی، حاکمیت قانون و امنیت سرمایه‌گذاری، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به این نتیجه رسید که علاوه بر «محیط کسب و کار»، لازم است توجه سیاستگذاران و تصمیم‌سازان اقتصاد ایران به موضوع «امنیت سرمایه‌گذاری» و «حقوق مالکیت و ضمانت‌های اجرایی آن» نیز جلب و متمرکز شود؛ موضوعی که شکایت‌ها و مطالبات فعالان اقتصادی نشان می‌دهد مسئله‌ای ریشه‌دار در میان

۱. هرناندو دسوتو، راز سرمایه: چرا سرمایه‌داری در غرب موفق می‌شود و در جاهای دیگر شکست می‌خورد؟، ترجمه فریدون تفضلی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۶، ص ۳۵.

تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران ایرانی است و توجه به آن و برقراری امنیت سرمایه‌گذاری می‌تواند «فضای سرمایه‌گذاری»^۱ را در ایران بهبود بخشد.

د) سابقه سنجش محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌ها

گروه مطالعات محیط کسب‌وکار در دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، از سال ۱۳۸۹ با تعریف و معرفی مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار، مطالعه فصلی محیط کسب‌وکار را در ایران آغاز کرد. این مجموعه مطالعات میدانی و مستمر از پاییز ۱۳۸۹ تحت عنوان «پایش محیط کسب‌وکار ایران»^۲ منتشر می‌شد و پس از ۶ سال پیمایش و پژوهش مستمر در زمستان ۱۳۹۵ با انتشار ۲۶ گزارش فصلی، پایان یافت و براساس ماده (۴) قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، ادامه آن پیمایش‌ها به اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران محول شد؛ که تاکنون توسط ایشان در فواصل زمانی خاص خود انتشار یافته است.

یکی از مهم‌ترین دستاوردهای ۶ سال تدوین گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار این بود که نشان داد مشکل اصلی اداره بنگاه در ایران در مرحله کنونی از توسعه‌یافتگی کشور، نه زیرساخت‌هایی فیزیکی نظیر جاده، برق و بندر، بلکه جنبه‌های نرم‌افزاری تولید و سرمایه‌گذاری است؛ یعنی عواملی نظیر ثبات اقتصاد کلان، شفافیت و پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد، فقدان فساد و تضمین همه‌جانبه حقوق مالکیت^۳ (سیاح، ۱۳۹۵: ۲۶-۲۷)؛ مؤلفه‌هایی که از مجموعه آنها به‌عنوان «امنیت سرمایه‌گذاری» یاد می‌شود. به همین دلیل مرکز پژوهش‌های مجلس، ادامه تهیه گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار را به اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران سپرد و تهیه گزارش‌های فصلی حاضر را با هدف تحقیق دقیق در ابعاد و ماهیت امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در دستور کار قرار داد.

ه) تعریف عملیاتی اصطلاح‌ها

– **فعال اقتصادی:** منظور از فعال اقتصادی در این پژوهش، همه اتباع ایران است که به سن ۱۸ سال رسیده‌اند و در یکی از حوزه‌های کاری از طریق قانونی یا بهنجار و عرف جامعه، به‌طور مستمر مشغول کسب درآمد هستند.

۱. در ادبیات تخصصی، عبارت‌های «محیط کسب‌وکار» (Business Environment) و «فضای سرمایه‌گذاری» (Investment Climate) تقریباً به یک مفهوم اشاره دارند؛ با این تفاوت که فضای سرمایه‌گذاری (به مفهوم عوامل مؤثر بر تصمیم یک سرمایه‌گذار بالقوه برای سرمایه‌گذاری در یک منطقه) مربوط به قبل از تأسیس بنگاه و تصمیم کارآفرین برای شروع کار می‌شود، اما محیط کسب‌وکار (مجموعه عوامل مؤثر بر اداره و عملکرد بنگاه‌های یک منطقه یا حوزه کاری که تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند) به بعد از تأسیس بنگاه مربوط می‌شود. در «قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار» (مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶) نیز «محیط کسب‌وکار» به همین ترتیب تعریف شده است: «... مجموعه عوامل مؤثر در اداره یا عملکرد بنگاه‌های تولیدی که خارج از کنترل مدیران آنها می‌باشند».

۲. تعداد تشکلهای مشارکت‌کننده در فصول مختلف تغییر می‌کرده است.
۳. سیدامیر سیاح، «آموزه‌های ۱۶ دوره ارزیابی فصلی محیط کسب‌وکار در ایران طی پاییز ۱۳۸۹ تا تابستان ۱۳۹۳»، مجلس و راهبرد، سال بیست‌وسوم، ش ۷۵، بهار ۱۳۹۵، صص ۲۷-۲۶.

– **حقوق مالکیت:** حق شهروندان برای بهره‌مندی انحصاری از منافع کار یا کالاها و خدماتی که آنها را با روش‌های قانونی یا هنجاری تصرف کرده‌اند.

– **امنیت سرمایه‌گذاری:** منظور از «امنیت سرمایه‌گذاری»، شرایطی است که در آن، متغیرهای اقتصاد کلان باثبات یا قابل پیش‌بینی باشد، حاکمیت قانون برقرار باشد و اعمال شود، قوانین و مقررات، تصمیم‌های مسئولان و رویه‌های اجرایی کشور، باثبات باشند و به‌طور سهل و مؤثری اجرا شوند و در صورت ضرورت داشتن تغییر در هر یک از آنها، تغییرات قبلاً به اطلاع ذی‌نفعان برسد؛ همچنین اطلاعات مؤثر بر فعالیت‌های اقتصادی به‌طور شفاف و برابر در دسترس همه شهروندان باشد و نهادهای قضایی و انتظامی چنان مجهز و سالم و کارآمد باشند که هرگونه نقض حقوق مالکیت شهروندان، یا استفاده بدون اجازه از دارایی فیزیکی یا معنوی دیگران، برای هیچ‌کس اعم از شخص حقیقی و حقوقی از جمله مسئولان کشور، مقرون به‌صرفه نباشد و شهروندان مالباخته بتوانند با مراجعه به نهادهای ذی‌صلاح، در کمترین زمان، مال از دست‌رفته خود را به‌همراه خسارت مربوطه، دریافت کنند.

۱. روش‌شناسی ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری

گزارش حاضر، ششمین گزارش مستمر فصلی است که با ابزار پرسشنامه و براساس ترکیبی از «ادراک‌سنجی» فعالان اقتصادی سراسر کشور از وضعیت ۲۱ مؤلفه پیمایشی (Survey Data) و نیز داده‌های آماری (Hard Data) امنیت سرمایه‌گذاری ایران در دوره سه‌ماهه بهار ۱۳۹۸ تهیه شده است.

۱-۱. نماگرها و مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری

از سال ۱۳۹۵ مطالعات پژوهشی و میدانی گسترده‌ای برای ساخت «شاخص امنیت سرمایه‌گذاری» و مؤلفه‌های آن در مرکز پژوهش‌های مجلس آغاز شد که حاصل آن در پژوهشی که مبنای گزارش حاضر محسوب می‌شود، با عنوان «سنجش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران: چارچوب مفهومی، روش، شاخص و نماگرها» مدون شده است که در این گزارش با عنوان «پژوهش اصلی» از آن یاد می‌کنیم.

۲۱ مؤلفه پیمایشی و ۱۷ مؤلفه آماری این گزارش، در پژوهش اصلی به این ترتیب به‌دست آمده‌اند که ابتدا با روش کتابخانه‌ای، مطالعات پیشین درباره تعریف، اجزا و مؤلفه‌ها، آثار «امنیت سرمایه‌گذاری» و روش‌های به‌کار رفته پیشین برای محاسبه مؤلفه‌های مذکور، گردآوری شدند. سپس براساس تجربیات داخلی و خارجی در تبیین تعریف ماهیت، اجزا و مؤلفه‌های «امنیت سرمایه‌گذاری»، نماگرها و مؤلفه‌های آماری^۱ و پیمایشی^۲ پیشنهاد شده است.

در گام بعد با روش میدانی و نظرخواهی از خبرگان، برای حک و اصلاح و تأیید ۱۰ نماگر و ۴۰ مؤلفه پیشنهادی نظرخواهی صورت گرفته و براساس نتیجه این پژوهش میدانی، شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران شامل ۷ نماگر و ۳۸ مؤلفه (۱۷ مؤلفه آماری و ۲۱ مؤلفه پیمایشی) نهایی و به شرح زیر معرفی شد:

نماگر ۱. تعریف و تضمین حقوق مالکیت (۷ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۴ آماری)

۱. اعتماد به دستگاه قضایی برای احقاق به موقع و منصفانه حق در دعاوی تجاری و مالی (مؤلفه پیمایشی)
۲. سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایت فعالان اقتصادی (مؤلفه پیمایشی)
۳. تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی (مؤلفه پیمایشی)
۴. اجرای کامل و به موقع احکام مراجع قضایی (مؤلفه آماری)
۵. رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری (مؤلفه آماری)
۶. نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی) (مؤلفه آماری)
۷. میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز) (مؤلفه آماری)

نماگر ۲. ثبات اقتصاد کلان (۳ مؤلفه: ۱ پیمایشی و ۲ آماری)

۱. ثبات قیمت مواد اولیه (مؤلفه پیمایشی)
۲. ثبات شاخص تورم مصرف کننده (مؤلفه آماری)
۳. ثبات نرخ ارز (مؤلفه آماری)

نماگر ۳. ثبات و پیش‌بینی پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی (۴ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۱ آماری)

۱. ثبات یا پیش‌بینی پذیری قوانین و مقررات (مصوبه مجلس یا هیئت دولت یا وزرا) (مؤلفه پیمایشی)
۲. ثبات یا پیش‌بینی پذیری رویه‌های اجرایی (تصمیمات مسئولان استانی یا محلی) (مؤلفه پیمایشی)
۳. روشن و غیرقابل تفسیر بودن قوانین و مقررات ناظر به کسب و کار (مؤلفه پیمایشی)
۴. ثبات مسئولان استانی (مؤلفه آماری)

نماگر ۴. شفافیت و سلامت اداری (۴ مؤلفه: ۴ پیمایشی)

۱. توزیع کالای قاچاق به ضرر بخشی از فعالان اقتصادی در بازار (مؤلفه پیمایشی)
۲. دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیم‌های مسئولان (مؤلفه پیمایشی)
۳. میزان شیوع رشوه در ادارات (مؤلفه پیمایشی)
۴. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات حکومتی (مؤلفه پیمایشی)

نماگر ۵. فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی (۹ مؤلفه: ۵ پیمایشی و ۴ آماری)

۱. وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار (مؤلفه پیمایشی)
۲. میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار (مؤلفه پیمایشی)
۳. وفای به عهد در اجرای قراردادها توسط دولت (مؤلفه پیمایشی)
۴. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده (مؤلفه پیمایشی)
۵. عمل مسئولان محلی به وعده‌های داده شده (مؤلفه پیمایشی)
۶. تعداد پرونده‌های خیانت در امانت (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
۷. تعداد پرونده‌های مطالبه طلب (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
۸. درصد چک‌های برگشتی (مؤلفه آماری)
۹. تعداد پرونده‌های کلاهبرداری (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)

نماگر ۶. مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض (۸ مؤلفه: ۲ پیمایشی و ۶ آماری)

۱. سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین‌آلات) (مؤلفه پیمایشی)
۲. سرقت یا استفاده غیرمجاز از علائم تجاری یا مالکیت معنوی (مؤلفه پیمایشی)
۳. سرقت مستوجب تعزیر (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
۴. تصرف عدوانی (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
۵. مزاحمت ملکی (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
۶. ضرب و جرح عمدی (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
۷. تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
۸. ضریب نفوذ بیمه (مؤلفه آماری)

نماگر ۷. عملکرد دولت (۳ مؤلفه پیمایشی)

۱. سهولت احقاق حقوق قانونی شهروندان در ادارات (مؤلفه پیمایشی)
۲. اختلال در کسب‌وکار بر اثر تحریم‌های جدید خارجی (مؤلفه پیمایشی)
۳. حمایت و همراهی واقعی مقامات استانی از داوطلبان سرمایه‌گذار (مؤلفه پیمایشی)

۱-۲. پرسشنامه و مقررات پیمایش

پرسشنامه پژوهش حاضر، به‌صورت الکترونیکی و شامل ۲۱ پرسش برای سنجش ادراک و احساس فعالان اقتصادی از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری به‌صورت کیفی و طیف (گزینه‌های) پنج‌گانه «خیلی زیاد، زیاد، تا حدودی، کم، خیلی کم» طراحی شد.

از آنجا که این سلسله‌پیمایش‌ها فصلی انجام می‌شود، مقرر شد پرسشنامه‌ها از روز بیستم تا پایان آخرین

ماه هر فصل توزیع شود و پاسخ‌های دریافت شده تا روز پانزدهم ماه بعد از فصل جدید قابل قبول باشد. گفتنی است در تجربه پیشین مرکز پژوهش‌ها برای پیمایش محیط کسب‌وکار، پرسشنامه‌ها به صورت فیزیکی برای جامعه هدف^۱ از طریق نمابر ارسال و با نمابر دریافت می‌شد که فرایند پُر کردن و پیاده‌سازی و انتقال داده‌ها به رایانه، به صورت دستی انجام می‌شد و احتمال خطای انسانی در آن وجود داشت. براساس همین تجربه، برای پیمایش حاضر، ابزار جمع‌آوری داده‌ها به صورت ربات در پیام‌رسان‌های «تلگرام»^۲ و بعداً «بله» و نیز سایت اینترنتی طراحی شد که ویژگی همه آنها، پاسخگویی در ابزار شخصی (گوشی تلفن همراه)، ارسال الکترونیک و انتقال داده‌ها به صورت کاملاً ماشینی و بدون دخالت عامل انسانی است.

در پرسشنامه و ارزیابی پایش محیط کسب‌وکار که از سال ۱۳۸۹ به طور مستمر و فصلی منتشر می‌شود، امتیاز ۱۰، بدترین امتیاز تعریف شده بود طوری که عدد محاسباتی هرچه به ۱۰ نزدیک‌تر باشد، ارزیابی بدتر تلقی می‌شد. از آنجا که طی هشت سال گذشته مخاطب گزارش پایش محیط کسب‌وکار به این نوع کمی‌سازی (۱۰ بدترین و صفر بهترین ارزیابی و درنهایت شاخص هرچه به صفر نزدیک‌تر باشد بهتر است)، عادت کرده و گزارش حاضر نیز از نظر روش و محتوا با آن گزارش شباهت‌هایی دارد، تصمیم گرفته شد در این گزارش نیز با همان اسلوب شناخته شده، ارزیابی بین صفر و ۱۰ باشد و ۱۰ بدترین و صفر بهترین ارزیابی تعیین شد و درنهایت شاخص هرچه به صفر نزدیک‌تر باشد، بهتر ارزیابی و تلقی می‌شود.

با توجه به کیفی بودن پرسش‌های این پیمایش، پرسش‌های ارزیابی‌ها و پاسخ‌ها باید به صورت کمی درمی‌آمد. به همین دلیل نمرات ارزیابی به صورت خیلی کم، امتیاز ۱۰، کم، امتیاز ۷/۵، تاحدودی، امتیاز ۵، زیاد، امتیاز ۲/۵ و خیلی زیاد، امتیاز صفر معادل‌سازی کمی شد (به‌گونه‌ای که فواصل امتیاز ۲/۵ به صورت مساوی مابین گزینه‌ها رعایت شود).

شایان ذکر است در پرسشنامه این تحقیق، برخی از سؤال‌ها، رویکردی مثبت (برای مثال ارزیابی میزان وفای به عهد) و برخی دیگر رویکرد منفی (برای مثال ارزیابی میزان رشوه در ادارات) دارند. در مؤلفه‌های (رواج توزیع کالای قاچاق)، (میزان شیوع رشوه در ادارات)، (اعمال نفوذ و تباری در معاملات ادارات)، (وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار)، سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات) و (استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی) که سؤال‌ها رویکرد منفی داشتند و پاسخ‌ها برخلاف سایر مؤلفه‌ها بودند، نحوه امتیازدهی به طور معکوس کمی‌سازی شد؛ یعنی خیلی زیاد نمره ۱۰ و به همین ترتیب.

۱. مطالعات پایش محیط کسب‌وکار، به صورت تمام‌شمار از تشکلهای اقتصادی سراسر کشور انجام می‌شد، یعنی در آن مطالعه نمونه‌گیری وجود نداشت و پرسش‌های پرسشنامه به طور مستقیم از اعضای جامعه هدف آن تحقیق پرسیده می‌شد.
 ۲. از پایش چهارم به بعد با توجه به منع استفاده از امکانات ابزار پیام‌رسان تلگرام، دیگر از ربات تلگرام بهره‌ای گرفته نشد و تمام توان دریافت نظرات ارزیابی فعالان کسب‌وکار معطوف به پُر کردن پرسشنامه توسط ایشان در قسمت مشخص شده در سایت اینترنتی رسمی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی شد.

۳-۱. جامعه و انتخاب نمونه

برخلاف پیمایش‌های پایش محیط کسب‌وکار که طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۵ با جامعه تعریف شده شکل‌های اقتصادی سراسر کشور توسط مرکز پژوهش‌های مجلس اجرا می‌شد، در پیمایش امنیت سرمایه‌گذاری، جامعه آماری، همه فعالان اقتصادی در دسترس متناسب با جامعه نمونه‌های قابل استناد در همه استان‌ها و همه حوزه‌های کاری در نظر گرفته شده است.

انتخاب فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پژوهش، به روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی بوده و برای تعمیم نتایج حاصله از جمع‌آوری و پردازش داده‌ها به کل کشور، تکمیل پرسشنامه با حجم قابل قبولی از فعالان اقتصادی ضرورت داشته است. روش جمع‌آوری داده‌ها به صورت ارائه پرسشنامه به فعالان اقتصادی نمونه برای مؤلفه‌های پیمایشی (SD) و جمع‌آوری داده از منابع رسمی برای مؤلفه‌های آماری (HD) است. تعداد نمونه‌ها از جامعه فعالان اقتصادی براساس استفاده از جدول مورگان^۱ به دست آمده که براساس حجم نمونه‌ها در هر استان مشخص شده است. جامعه فعالان اقتصادی به ۳۱ خوشه (استان‌های کشور) تفکیک شد و با استفاده از فرمول کوکران، تعداد نمونه‌های لازم از هر استان به شرح جدول ۱ تعیین شد. یکی از مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش، دسترسی به فهرست اعضای جامعه آماری تعیین شده (فعالان اقتصادی سراسر کشور) و نیز قانع و راضی کردن آنها به تکمیل پرسشنامه این پژوهش بود؛ پرسشنامه‌ای که در آن ارزیابی قوه قضائیه و نیروی انتظامی و نیز وجود رشوه و فساد گنجانده شده است. دشواری دستیابی به جامعه آماری از آن جهت بود که اولاً به لحاظ ابزار انتخاب شده برای جمع‌آوری نظر نمونه‌ها (توسط ربات پیام‌رسان)، به شماره همراه شخصی مدیران اصلی کسب‌وکارها نیاز بود و ثانیاً بخش نامعلومی از فعالان اقتصادی در ایران، به‌طور زیرزمینی به فعالیت مشغول هستند یا علاقه ندارند اطلاعات کسب‌وکارشان شفاف باشد یا شناخته شوند یا حتی در معرض مکاتبه با حکومت قرار گیرند.

برای تهیه فهرست جامعه فعالان اقتصادی سراسر کشور، تیم پژوهش این پیمایش در مکاتبه با شکل‌های اقتصادی سراسری شامل اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی، خانه‌های صنعت و معدن، اتاق‌های اصناف و تعاون و کانون‌های عالی کارفرمایی سراسر کشور، فهرست اعضای آنها را درخواست کرد که اتاق اصناف به‌طور کامل و اتاق تعاون به‌طور نسبی پاسخ مثبت دادند و همکاری کردند. علاوه بر تیم پژوهش مذکور، فهرست‌های گردآوری شده از شرکت‌های ثبت شده یا فعال، از شرکت‌های تبلیغاتی خریداری شد تا فهرست گردآوری شده هرچه بیشتر به جامعه آماری تعریف شده پیمایش نزدیک‌تر باشد.

۱. جدول مورگان برای تعیین حجم نمونه از جوامعی استفاده می‌کند که نه از واریانس جامعه و نه از احتمال موفقیت یا عدم موفقیت متغیر اطلاع در دست نباشد و نتوان از فرمول‌های آماری برای برآورد حجم نمونه استفاده کرد. این جدول در حالتی محافظه‌کارانه حجم نمونه را ارائه می‌دهد. این جدول برای راحتی تصمیم تعیین حجم نمونه با خطایی قابل تحمل (۰/۰۵) و در حالت‌های مختلف تهیه شده است.

جدول ۱. حجم جامعه و نمونه لازم، تعداد پیامک‌های ارسالی و پاسخ دریافتی
به تفکیک استان‌ها در پایش بهار ۱۳۹۸

استان	حجم جامعه	حجم نمونه لازم	پیامک ارسالی	پاسخ دریافتی قابل قبول
آذربایجان شرقی	۲۳۶۸۷	۳۷۸	۲۸۱۸	۳۰۰
آذربایجان غربی	۱۵۶۵۳	۳۷۵	۲۷۹۶	۱۸۴
اردبیل	۵۵۰۰	۳۵۹	۲۶۷۶	۶۸
اصفهان	۴۲۸۵۴	۳۸۱	۲۸۴۰	۴۰۸
البرز	۹۳۶۶	۳۶۹	۲۷۵۲	۲۴۰
ایلام	۳۹۰۶	۳۵۰	۲۶۱۰	۴۸
بوشهر	۵۳۵۳	۳۵۹	۲۶۷۶	۸۴
تهران	۷۶۰۲۳	۳۸۲	۲۸۴۸	۷۶۸
کرمان	۱۱۳۴۳	۳۷۲	۲۷۷۴	۱۴۴
چهارمحال و بختیاری	۵۳۳۶	۳۵۸	۲۶۷۰	۶۴
خراسان جنوبی	۵۰۵۴	۳۵۷	۲۶۶۲	۸۰
خراسان رضوی	۲۹۶۲۲	۳۷۹	۲۸۲۶	۴۲۸
خراسان شمالی	۴۴۵۱	۳۵۳	۲۶۳۲	۸۸
خوزستان	۱۵۳۹۱	۳۷۵	۲۷۹۶	۲۳۶
زنجان	۶۵۳۸	۳۶۳	۲۷۰۶	۱۱۲
سمنان	۳۹۶۵	۳۵۰	۲۶۱۰	۱۳۶
سیستان و بلوچستان	۵۷۷۹	۳۶۰	۲۶۸۴	۱۰۰
فارس	۱۸۹۵۹	۳۷۷	۲۸۱۰	۲۵۳
قزوین	۵۹۹۵	۳۶۱	۲۶۹۲	۱۷۶
قم	۸۱۹۶	۳۶۷	۲۷۳۶	۱۸۸
کردستان	۸۸۶۹	۳۶۸	۲۷۴۴	۸۱
کرمانشاه	۹۰۴۴	۳۶۹	۲۷۵۲	۱۱۲
کهگیلویه و بویراحمد	۲۸۴۶	۳۳۹	۲۵۲۸	۵۶
گلستان	۸۴۱۹	۳۶۷	۲۷۳۶	۱۵۲
گیلان	۱۵۱۳۱	۳۷۵	۲۷۹۶	۲۲۴
لرستان	۷۴۹۵	۳۶۵	۲۷۲۲	۱۹۰
مازندران	۲۸۳۷۷	۳۷۹	۲۸۲۶	۲۴۰
مرکزی	۹۲۰۱	۳۶۹	۲۷۵۲	۱۳۳
هرمزگان	۴۹۲۹	۳۵۶	۲۶۵۲	۱۶۲
همدان	۸۸۰۲	۳۶۸	۲۷۴۲	۱۲۴
یزد	۱۰۰۵۴	۳۷۰	۲۷۵۶	۲۵۲
کل کشور	۴۱۶۱۳۹	۱۱۳۵۰	۸۴۶۲۰	۵۸۳۵

مأخذ: استخراج تیم پژوهش از فایل‌های جمع‌آوری شده فعالان اقتصادی و جدول کوکران برای تعیین حجم نمونه، پایش بهار ۱۳۹۸.

در نهایت در اواخر زمستان ۱۳۹۶ فهرست نهایی شامل اسامی و شماره تلفن همراه صحیح و قطعی مدیران واحدهای تولیدی از سراسر کشور (۴۱۶۱۳۹ نفر)، نوع کسب و کار و استان محل فعالیت آنها، تا حد مقدور مدون شد.^۱ سپس این فهرست به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های ۹ گانه کسب و کار خوشه‌بندی و برای عملیات ارسال پیامک‌ها آماده شد. شایان ذکر است که خوشه‌بندی فقط براساس ۳۱ استان انجام شد و به لحاظ پیچیدگی‌ها و محدودیت‌های پژوهش، از خوشه‌بندی مضاعف (خوشه‌بندی دوم جامعه براساس حوزه‌های کاری) صرف‌نظر شد. در هر پایش نیز سعی بر راستی‌آزمایی و به‌روزرسانی اطلاعات فوق نیز شده است.

ارسال پیامک‌های دعوت به تکمیل پرسشنامه در پیام‌رسان بله و تارنمای مرکز پژوهش‌های مجلس برای جامعه تعیین شده (حاوی لینک مربوطه)، از ۱۵ خردادماه ۱۳۹۸ آغاز شد. علاوه بر آن، ایمیل دعوت به ورود به محیط پرسشنامه در سایت برای ۲۱۱۰۷ فعال اقتصادی و پیامک دعوت ورود به محیط پرسشنامه در پیام‌رسان بله و سایت نیز برای ۸۴۶۲۰ فعال اقتصادی ارسال شد (به تعداد بیش از ۷/۵ برابر نمونه مورد نیاز با فرض اینکه از هر ۱۵ نفر دریافت‌کننده پیامک،^۲ یک نفر پرسشنامه را به‌درستی تکمیل و ارسال خواهد کرد). دعوت به پُر کردن پرسشنامه الکترونیک و دریافت پاسخ‌ها طبق مقررات تعیین شده این پژوهش، تا ۲۰ تیر ۱۳۹۸ ادامه یافت.

در عمل، تنها دو نفر از نمونه‌های تعیین شده از طریق سامانه پیام‌رسان بله اقدام به تکمیل پرسشنامه کردند که با توجه به مدل همکاری‌های مجموعه پیام‌رسان بله، رُبات تنها برای شماره تلفن‌های جامعه آماری فعال بود و افراد خارج از جامعه آماری امکان تکمیل پرسشنامه را از طریق رُبات پیام‌رسان بله نداشتند. ۷۶۲۱ پرسشنامه از طریق سایت، به‌صورت کامل و قابل قبول دریافت شد که از این تعداد برخی از پرسشنامه‌ها توسط افرادی تکمیل شد که پیامکی برای آنها ارسال نشده بود (شماره تماس آنها میان افرادی که تیم پژوهش برایشان پیامک فرستاد، نبود) و هویت آنها هم به‌عنوان عضوی از جامعه فعالان اقتصادی ایران برای تیم پژوهش احراز نشد و یا به‌صورت تکراری اقدام به تکمیل پرسشنامه نموده بودند و در نهایت تیم پژوهش مجموعاً ۵۸۳۵ پاسخ را قابل قبول ارزیابی تشخیص داد. شایان ذکر است با توجه به جامعه آماری در اختیار تیم پژوهش، لازم بود که به‌طور متوسط از هر استان ۳۷۰ پرسشنامه تکمیل و تحویل شود. توزیع ۵۸۳۵ پرسشنامه قابل قبول رسیده در این پیمایش، به تفکیک استان‌ها در جدول ۱ ارائه شده است.

از آنجا که این تعداد کمتر از حدنصاب قابل قبول تعریف شده در پژوهش اصلی بود، لذا

۱. با توجه به تغییرات محیط اقتصاد کلان در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ و احتمال بالای تغییرات در فعالیت فعالان کسب و کار و فعالان اقتصادی، به‌روزرسانی فهرست فوق و جامعه نهایی آماری برای نیمه دوم سال ۱۳۹۸ در دستور کار قرار گرفته است، لکن در پایش بهار ۱۳۹۸ براساس فهرست استفاده شده برای پایش‌های گذشته اقدام شده است.

۲. تعداد پرسشنامه‌های مورد نیاز حدود ۱۱۲۰۰ پرسشنامه در سطح کشور و در تمامی استان‌ها و خوشه‌هاست. در پایش زمستان ۱۳۹۶ برای ۴۲۳۱۰ نفر پیامک ارسال شد. با توجه به اینکه برآورد این بود که تقریباً از هر چهار نفر که پیامک را دریافت می‌کند، یک نفر (۲۵ درصد) پرسشنامه را تکمیل و ارسال کند که متأسفانه در پایان، حدود ۴ درصد از دریافت‌کنندگان پیامک اقدام به ورود به رُبات و سایت و تکمیل پرسشنامه نموده‌اند. لذا برای پایش بهار تعداد پیامک‌های ارسالی را دو برابر یعنی به ۸۴۶۲۰ نفر پیامک ارسال شد که تقریباً ۷/۵ برابر تعداد پرسشنامه‌های تکمیل شده مورد نیاز است. این بار با توجه به تجربه پایش زمستان و زمان ارسال پیامک‌های پایش زمستان (در هفته‌های پایانی سال ۱۳۹۶ و ایام نوروز) که از هر ۲۵ نفر پیامک‌گیرنده، یک نفر اقدام به تکمیل پرسشنامه کرده بود، در پایش بهار تصور این بود که این عدد بهبود می‌یابد و به یک نفر از ۱۵ نفر می‌رسد.

نتایج این پیمایش به کل جامعه فعالان اقتصادی تعمیم داده نمی‌شود. همچنان مصر و امیدوار هستیم که در فصل‌های آتی، تعداد نمونه‌ها به حدنصاب تعیین شده یعنی حدود ۱۱۳۰۰ فعال اقتصادی از همه استان‌ها و از همه بخش‌ها (با فرض ثابت ماندن حجم جامعه آماری) برسد. البته با توجه به شروع مطالعه امنیت سرمایه‌گذاری از زمستان ۱۳۹۶ و کنار گذاشتن ابزار طراحی شده برای اجرای پیمایش این پژوهش (پیام‌رسان تلگرام) و استفاده از پیام‌رسان داخلی (بله) و سایت اینترنتی مرکز پژوهش‌های مجلس، روند افزایش مشارکت‌کنندگان در مطالعه با رشد تا حدودی قابل قبول همراه بوده است (جدول زیر).^۱

جدول ۲. تعداد پرسشنامه‌های قابل قبول در مطالعه‌های مختلف امنیت سرمایه‌گذاری

عنوان	تعداد پرسشنامه‌های قابل قبول (نفر)	میزان افزایش پرسشنامه های قابل قبول (تعداد)	درصد رشد پرسشنامه‌های قابل قبول
مطالعه اول (زمستان ۱۳۹۶)	۱۲۰۷		
مطالعه دوم (بهار ۱۳۹۷)	۲۷۵۱	۱۵۴۴	۱۲۸
مطالعه سوم (تابستان ۱۳۹۷)	۴۸۸۷	۲۱۳۶	۷۷
مطالعه چهارم (پاییز ۱۳۹۷)	۵۲۵۴	۳۶۷	۸
مطالعه پنجم (زمستان ۱۳۹۷)	۵۶۹۴	۴۴۰	۸
مطالعه ششم (بهار ۱۳۹۸)	۵۸۳۵	۱۴۱	۲/۴

گفتنی است در گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار، به هر پرسشنامه برحسب استان و بخش (صنعت، کشاورزی یا خدمات)، وزن تخصیص می‌یافت. در پژوهش اصلی نیز مقرر شده بود تا داده‌های به‌دست آمده برحسب سهم استان مربوطه از تولید ناخالص داخلی و نیز سهم بخش یا حوزه کاری مربوطه از تولید ناخالص داخلی، وزن‌دهی شوند؛ ولی در گزارش حاضر با عنوان چهارمین ارزیابی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در کل کشور، به دلیل آنکه نمونه‌های قابل تعمیم متناسب با برآوردها حاصل نشد، فعلاً از وزن‌دهی استان‌ها و بخش‌ها صرف‌نظر شد. امید است تا در فصول بعدی با رسیدن حجم نمونه به حدنصاب قابل قبول، این شرط نیز عملیاتی شود.

۴-۱. نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری

به‌منظور نرمال کردن داده‌های آماری (Hard Data)، ابتدا داده‌های آماری خام که از مراکز آماری مختلف به تفکیک استان‌ها جمع‌آوری شده، به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت به‌صورت نسبی و قابل مقایسه تبدیل شده است. سپس براساس روش «فاصله از مرز»^۲ که در مطالعات بین‌المللی مانند «شاخص

۱. البته باید دقت داشت که درخصوص تعداد نمونه‌های دریافت شده از برخی استان‌های ذکر شده در جدول ۱ همانند استان‌های سیستان و بلوچستان، قم و ایلام و... که فاصله زیادی از حدنصاب مورد نظر دارند و نتایج قابل اعتماد نیست نمی‌توان همانند سایر استان‌ها نتیجه‌گیری‌های دقیقی کرد؛ به‌نظر می‌رسد با روند افزایش مشارکت‌کنندگان و نمونه‌های صحیح دریافت شده این ابهام در پایش‌های آتی برطرف گردد.

2. Distance to Frontier

سهولت انجام کسب‌وکار» بانک جهانی یا شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد به کار می‌رود، «داده‌های آماری نسبی» به «داده‌های نرمال شده» تبدیل شده‌اند.

در روش «فاصله از مرز»، نمره فاصله از مرز، شکاف بین عملکرد یک استان از معیار بهترین عملکرد در میان استان‌ها و طی زمان به دست می‌آید. محاسبه نمره فاصله از مرز برای هر استان دو گام اصلی دارد: اولین گام نرمال کردن داده‌های جمع‌آوری شده از هریک از مؤلفه‌های دارای بار مثبت مانند ضریب نفوذ بیمه در هر استان که با استفاده از یک تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱) بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left((-9) \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 9$$

که در فرمول بالا w بزرگ‌ترین و f کوچک‌ترین نمره مؤلفه در میان همه استان‌ها در کل طول دوره محاسبه شاخص است و P نمره نرمال نشده استان و P_{norm} داده نرمال شده یا نمره فاصله از مرز برای هریک از اجزای مؤلفه‌های شاخص است.

برای هریک از مؤلفه‌های دارای بار منفی مانند درصد چک‌های برگشتی، در هر استان با استفاده از تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱) بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left(9 \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 1$$

به‌طور معمول هم بهترین و هم بدترین عملکرد به مدت یک سال بر مبنای داده‌های به دست آمده ثابت در نظر گرفته می‌شوند.

دومین گام، محاسبه میانگین ساده هریک از نمره‌های فاصله از مرز برای هریک از بخش داده‌های آماری نماگرهاست.

۲. نتایج پژوهش براساس مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری

۲-۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران برحسب ۱۷ مؤلفه آماری (داده‌های آماری - HD)

همان‌طور که در بخش قبل اشاره شد، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در ایران شامل ۳۸ مؤلفه می‌شود که ۱۷ مؤلفه آن آماری (HD) هستند؛ یعنی سنجش آن نیاز به پیمایش و نظرخواهی ندارد و توسط نهادهای رسمی اندازه‌گیری و اعلام می‌شوند. روش محاسبه این مؤلفه‌ها براساس روش‌های علمی از نهادهای مربوطه اخذ شده است که به تفکیک نماگرهای مربوطه عبارتند از:

نماگر ۱. تعریف و تضمین حقوق مالکیت (۴ مؤلفه آماری)

۱. اجرای کامل و به‌موقع احکام مراجع قضایی

این مؤلفه از حاصل جمع نسبت مانده اجرای احکام مدنی به جمعیت هر استان با مانده اجرای احکام کیفری به جمعیت هر استان مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ به‌دست آمده است.

۲. میزان رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری

اطلاعات این مؤلفه با توجه به همکاری مرکز داوری اتاق ایران با مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در قالب سه نوع آمار دریافت گردید: آمار پرونده‌های جاری دفاتر مرکز، آمار پرونده‌های ثبت شده در دفاتر مرکز و آمار آرای صادره در دفاتر مرکز در سال ۱۳۹۷. لذا با توجه به ماهیت این مؤلفه میزان آمار آرای صادره در دفاتر مرکز داوری اتاق ایران در سال ۱۳۹۷ مورد استفاده در تحلیل‌ها قرار گرفته است و اطلاعات مورد استفاده در پایش بهار ۱۳۹۸ همانند همان اطلاعات به کار رفته در پایش زمستان ۱۳۹۷ می‌باشد.

۳. اهتمام دادگاه‌ها به رسیدگی کامل به شکایت‌ها

این مؤلفه با معیار نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی) از حاصل جمع نسبت خروجی به ورودی پرونده‌های دادگاه‌های حقوقی با نسبت خروجی به ورودی پرونده‌های دادگاه‌های کیفری مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ به‌دست آمده است.

۴. اهتمام دادگاه‌ها به رسیدگی سریع به شکایت‌ها

این مؤلفه با معیار میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی برحسب تعداد روز به‌دست آمده است. آمار میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده در شعب دادگاه حقوقی و دادگاه کیفری به تفکیک استان‌های مذکور در گزارش عملکرد واحدهای قضایی در اسفندماه ۱۳۹۷ (آخرین آمار در دسترس تیم پژوهش)^۲ به‌دست آمده است.

نماگر ۲. ثبات اقتصاد کلان (۲ مؤلفه آماری)

۱. ثبات نرخ تورم

نوسان شاخص قیمت مصرف‌کننده براساس نرخ تورم استانی اعلامی از طرف مرکز آمار.^۳

۲. ثبات نرخ ارز

به‌لحاظ نوسانات غیرعادی نرخ ارز در زمستان ۱۳۹۶ و تابستان ۱۳۹۷ و تلاش دولت برای جایگزینی یورو به‌عنوان ارز تخصیصی و کاربردی در تجارت خارجی و تغییرات نوسانی کمتر یورو نسبت به دلار، این مؤلفه در مطالعه فصل اول براساس نرخ یورو اعلامی از طرف یک صرافی^۴ دارای مجوز رسمی از بانک مرکزی انتخاب شده بود، لکن با توجه

۱. شایان ذکر است که سالنامه قوه قضائیه برای سال ۱۳۹۷ به‌صورت رسمی و طبق نامه‌ای از معاونت راهبردی قوه قضائیه دریافت گردید که شایسته تقدیر و تشکر می‌باشد.

۲. با توجه به همکاری مناسب قوه قضائیه و در اختیار قرار دادن گزارش‌های عملکرد واحدهای قضایی به تفکیک ماهیانه برای سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷، برای این پایش از آخرین اطلاعات در دسترس و قابل استفاده که مربوط به اسفندماه ۱۳۹۷ می‌باشد بهره گرفته شده است.

۳. طبق گزارش شاخص قیمت مصرف‌کننده به تفکیک استان - خرداد ۱۳۹۸، مرکز آمار ایران، تاریخ انتشار ۱۳۹۸/۰۴/۰۵.

۴. شرکت تضامنی صرافین ... ارائه‌کننده خدمات ارزی واقع در تهران، شهرک غرب.

به دستورالعمل‌های مختلف بانک مرکزی و تغییرات متعدد سیاستگذاری آن بانک، از ۲۰ فروردین‌ماه ۱۳۹۷ صرافی‌های مختلف از جمله این صرافی، تغییرات نرخ ارز را بر روی سایت خود قرار نداده‌اند. بنابراین تصمیم بر آن شد تا از فصل بهار به بعد، نرخ‌های اعلامی از طرف شبکه اطلاع‌رسانی طلا، سکه و ارز تهران (وابسته به اتحادیه طلا و جواهر) ملاک عمل قرار گیرد^۱ (که برای مطالعه دوم (بهار ۱۳۹۷) مورد استفاده قرار گرفت)، لکن مجدداً بر اثر التهابات بازار ارز و سیاست‌ها و تصمیمات مقامات مسئول هرگونه ارائه لحظه‌ای نرخ ارز بر روی تمامی سایت‌های رسمی مجدداً برای فصل تابستان منتفی شد، بر این اساس با توجه به انجام مطالعه هر فصل بعد از پایان آن فصل و وجود یک دوره زمانی ارزیابی داده‌ها، اطلاعات مربوط به نرخ روزانه ارز یورو (برای بازه زمانی تابستان تا زمستان ۱۳۹۷) از منابع در دسترس در چند ماه بعد استخراج و در مطالعه فصل بهار نیز همانند سه فصل ماقبل از آن استفاده شد.^۲ برای آنکه این مؤلفه تغییرات و نوسانات را برای کشور بهتر نشان دهد، ضریب تغییرات^۳ آن محاسبه و استفاده شده است.

نماگر ۳. ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی (۱ مؤلفه آماری)

۱. ثبات مسئولان استانی

این مؤلفه براساس تغییرات ۶ مقام مسئول استانی شامل استاندار، شهردار،^۴ ریاست سازمان جهاد کشاورزی، مدیر کل سازمان امور اقتصاد و دارایی، مدیر کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی و ریاست سازمان صنعت، معدن و تجارت استان در دوره زمانی مشخص شده (فصل بهار ۱۳۹۸) براساس استعلام مرکز پژوهش‌ها از دستگاه‌های مربوطه و میزان همکاری و اطلاعات در دسترس و ارائه شده توسط آنها به‌دست آمده است.

نماگر ۴. فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درست‌ی (۴ مؤلفه آماری)

۱. تعداد پرونده‌های خیانت در امانت

این مؤلفه براساس نرخ اعلامی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ به‌دست آمده است.

۲. تعداد پرونده‌های مطالبه طلب

این مؤلفه براساس نرخ اعلامی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ به‌دست آمده است.

۱. به آدرس www.tgju.org

۲. اطلاعات از سایت currency-gold استخراج شد.

۳. ضریب تغییرات عبارت است از: عددی که از تقسیم انحراف معیار به میانگین نرخ‌های یک بازه زمانی به‌دست می‌آید. ضریب تغییرات میزان تغییرات نرخ را در طول دوره زمانی مشخص شده بهتر نشان می‌دهد. هرچند برای دوره‌های کوتاه‌مدت می‌توان از انحراف معیار نرخ‌ها نیز استفاده کرد.

۴. درباره دریافت اطلاعات از منابع مطلع، درخصوص تغییرات شهرداران برای این دوره (بهار ۱۳۹۸) تنها شهرداران سه شهر رشت، بزد و اراک که به‌عنوان سه مرکز استان هستند گزارش شده است و درخصوص تغییرات استانداران، با توجه به مصوبه مجلس شورای اسلامی در دوم مردادماه ۱۳۹۷ درخصوص طرح اصلاح به‌کارگیری بازنشستگان، بالغ بر ۱۴ استاندار باید تغییر می‌کردند، لکن به‌دلیل برخی ملاحظات و تصمیمات وزارت کشور الزاماً همه استانداران مشمول قانون منع به‌کارگیری بازنشستگان، در تابستان و پاییز و حتی زمستان ۱۳۹۷ تغییر نکرده‌اند و این فرایند با سپری شدن زمان همراه بوده است (ممکن است استانداران استعفا داده باشند و استان مورد نظر سرپرست داشته باشد)؛ لکن ملاک محاسبه اعمال تعداد استانداران تغییر کرده در پایش‌های تابستان، پاییز و زمستان در سال ۱۳۹۷ و بهار ۱۳۹۸ احکام صادر شده درخصوص انتصاب استاندار توسط وزارت کشور و منتشر شده در سایت رسمی آن وزارتخانه بوده است که برای فصل بهار شامل تغییرات دو استاندار برای استان‌های گلستان و کهگیلویه و بویراحمد استخراج شده است.

۳. درصد چک‌های برگشتی

این مؤلفه براساس نرخ اعلامی تحت عنوان شاخص مطالبه وجه چک به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ به‌دست آمده است.

۴. تعداد پرونده‌های کلاهبرداری

این مؤلفه براساس نرخ اعلامی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ به‌دست آمده است.

۵. مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض (۶ مؤلفه آماری)

۱. شکایت‌های با موضوع سرقت مستوجب تعزیر

این مؤلفه براساس نرخ اعلامی شکایت‌های با موضوع سرقت مستوجب تعزیر به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ به‌دست آمده است.

۲. شکایت‌های با موضوع تصرف عدوانی

این مؤلفه براساس نرخ اعلامی شکایت‌های با موضوع تصرف عدوانی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ به‌دست آمده است.

۳. شکایت‌های با موضوع مزاحمت ملکی

این مؤلفه براساس نرخ اعلامی شکایت‌های با موضوع مزاحمت ملکی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ به‌دست آمده است.

۴. شکایت‌های با موضوع ضرب و جرح عمدی

این مؤلفه از تعداد شکایت‌های با موضوع ضرب و جرح عمدی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مندرج در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ به‌دست آمده است.

۵. تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح

این مؤلفه براساس حاصل جمع نرخ‌های اعلامی در هر استان برای فوت یا جرح به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت، مذکور در سالنامه آماری سال ۱۳۹۶ به‌دست آمده است.

۶. ضریب نفوذ بیمه

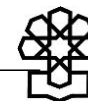
این مؤلفه براساس نرخ رسمی اعلامی در سالنامه آماری صنعت بیمه سال ۱۳۹۷ صنعت بیمه به تفکیک استان‌ها استخراج شده است.

همان‌طور که قبلاً توضیح داده شد دو نماگر شفافیت و سلامت اداری و نماگر عملکرد دولت صرفاً براساس مؤلفه‌های پیمایشی سنجش و ارزیابی می‌شوند و هیچ مؤلفه آماری برای آنها در نظر گرفته نشده است.

۱. که شامل آخرین اطلاعات در دسترس برای تیم پژوهش بوده است.

جدول ۳. مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری (نرمال شده) به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸

مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری	ضریب نفوذ بیمه	تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح	ضرب و جرح عمدی	مزامنت ملکی	شکایت‌های با موضوع تصرف عدوانی	سرقهت مستوجب تعزیر	تعداد پرونده‌های کلاهبرداری	درصد چک‌های برگشتی	تعداد پرونده‌های مطالبه طلب	تعداد پرونده‌های خیانت در امانت	ثبات مسئولان استانی	ثبات نرخ ارز	ثبات شاخص تورم مصرف‌کننده	زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی	نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی	رسیدگی به اختلافات تجاری با داوری	اجرای کامل و به‌موقع احکام قضایی	استان / عنوان مؤلفه آماری
۴/۰۷	۵	۲	۶	۱	۱	۵	۴	۴	۲	۱	۱	۲	۵	۶	۲	۰	۵	همدان
۴/۲۶	۴	۱	۲	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۱	۱	۲	۶	۱	۴	۶	۷	خراسان جنوبی
۴/۲۸	۴	۲	۱	۱	۱	۱	۲	۵	۴	۲	۱	۲	۵	۶	۴	۹	۵	آذربایجان غربی
۴/۳۹	۴	۱	۲	۱	۱	۴	۴	۴	۴	۲	۱	۲	۴	۲	۲	۹	۵	سمنان
۴/۴۸	۵	۲	۱	۱	۱	۳	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۸	۹	۵	۹	۷	سیستان و بلوچستان
۴/۶۱	۳	۳	۳	۱	۱	۳	۲	۷	۴	۷	۲	۲	۱	۳	۵	۸	۵	قم
۴/۶۵	۳	۱	۴	۱	۱	۲	۴	۴	۲	۷	۱	۲	۱	۶	۶	۶	۸	هرمزگان
۴/۶۵	۵	۲	۴	۱	۱	۴	۲	۴	۲	۵	۱	۲	۲	۵	۴	۹	۷	کرمان
۴/۷۲	۵	۲	۴	۱	۲	۲	۲	۴	۴	۵	۱	۲	۵	۳	۷	۸	۴	کرمانشاه
۴/۷۹	۵	۵	۳	۱	۱	۲	۲	۶	۴	۵	۱	۲	۲	۴	۳	۷	۹	فارس
۴/۹۰	۳	۲	۵	۱	۱	۷	۲	۴	۴	۵	۲	۲	۵	۵	۳	۶	۸	گلستان
۴/۹۱	۳	۷	۴	۱	۱	۴	۲	۲	۲	۵	۴	۲	۴	۴	۲	۸	۹	خراسان رضوی
۴/۰۰	۵	۲	۷	۱	۴	۵	۴	۴	۲	۴	۱	۲	۴	۳	۵	۹	۶	زنجان
۴/۱۴	۴	۲	۶	۱	۱	۵	۴	۱۰	۴	۸	۳	۲	۴	۴	۴	۸	۰	یزد
۴/۱۶	۵	۲	۷	۱	۴	۳	۲	۴	۵	۵	۱	۲	۹	۵	۳	۸	۵	لرستان
۴/۱۷	۴	۳	۵	۱	۵	۱	۵	۵	۴	۵	۱	۲	۷	۳	۵	۹	۶	آذربایجان شرقی
۴/۳۵	۴	۱	۵	۱	۱	۶	۶	۵	۲	۶	۲	۲	۲	۷	۹	۹	۴	البرز
۴/۳۹	۶	۲	۶	۱	۱	۶	۴	۵	۲	۶	۲	۲	۷	۴	۵	۹	۵	مرکزی
۴/۴۰	۵	۱	۷	۱	۷	۶	۲	۲	۱۰	۱	۱	۲	۹	۵	۰	۹	۵	ایلام
۴/۵۰	۳	۲	۸	۹	۱	۵	۲	۵	۴	۶	۲	۲	۳	۳	۶	۸	۴	گیلان
۴/۵۳	۴	۲	۶	۱	۱	۴	۵	۹	۵	۹	۴	۲	۲	۵	۶	۵	۷	اصفهان
۴/۵۵	۶	۱	۷	۱	۱	۶	۴	۷	۵	۷	۱	۲	۵	۳	۶	۹	۶	قزوین
۴/۶۶	۳	۱	۱۰	۱	۹	۷	۲	۳	۲	۵	۲	۲	۹	۴	۳	۹	۵	خراسان شمالی
۴/۸۰	۵	۱	۹	۱	۹	۵	۴	۸	۶	۱	۱	۲	۱۰	۶	۲	۸	۳	چهارمحال و بختیاری

مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری	ضریب نفوذ بیمه	تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح	ضرب و جرح عمدی	مزاحمت ملکی	شکایات‌های با موضوع تصرف عدوانی	سرفت مستوجب تعزیر	تعداد پرونده‌های کلاهبرداری	درصد چک‌های برگشتی	تعداد پرونده‌های مطالبه طلب	تعداد پرونده‌های خیانت در امانت	ثبات مسئولان استانی	ثبات نرخ ارز	ثبات شاخص تورم مصرف‌کننده	زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی	نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی	رسیدگی به اختلافات تجاری با داوری	اجرای کامل و به‌موقع احکام قضایی	استان/ عنوان مؤلفه آماری
۴/۹۰	۹	۴	۸	۱	۱	۹	۴	۳	۴	۵	۱	۲	۷	۵	۴	۹	۷	خوزستان
۴/۹۶	۹	۴	۴	۱	۱	۴	۴	۴	۷	۷	۱	۲	۸	۱۰	۵	۹	۴	بوشهر
۵/۰۸	۵	۱	۹	۱۰	۱۰	۵	۴	۴	۷	۱	۱	۲	۳	۳	۳	۹	۷	اردبیل
۵/۱۲	۶	۲	۶	۱	۱۰	۴	۴	۴	۴	۷	۱	۲	۱۰	۸	۷	۸	۴	کردستان
۵/۲۷	۴	۲	۹	۱۰	۱	۸	۴	۶	۶	۸	۳	۲	۴	۶	۴	۹	۳	مازندران
۵/۵۰	۸	۱	۹	۱	۸	۶	۴	۵	۹	۱	۳	۲	۸	۶	۹	۸	۷	کهگیلویه و بویراحمد
۵/۷۳	۰	۱۰	۶	۱	۱	۱۰	۱۰	۸	۵	۱۰	۱	۲	۶	۷	۷	۷	۷	تهران
۴/۲۶	۴/۶۸	۲/۵۱	۵/۷۰	۱/۸۳	۲/۹۱	۴/۷۲	۲/۶۴	۴/۸۱	۴/۶۳	۴/۷۷	۱/۶۳	۲/۰۸	۵/۴۷	۴/۹۱	۴/۶۲	۸/۰۲	۵/۶۱	میانگین کشوری

توضیحات: ۱. مؤلفه رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری در پژوهش اصلی، جزء مؤلفه‌های آماری بوده، که در زمستان ۱۳۹۷ اطلاعات این مؤلفه در دسترس تیم پژوهش قرار گرفت و مربوط به سال ۱۳۹۷ است. لکن شاید به‌دلیل کامل و جامع نبودن اطلاعات مربوط به این مؤلفه، به‌صورت نسبی در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها از وضعیت آماری نامناسب‌تری برخوردار شده است که در صورت به‌روزرسانی شدن آمار آن امکان کاهش نمره آن دور از انتظار نمی‌باشد.

۲. شایان توضیح است در چهار مؤلفه خیانت در امانت،^۱ کلاهبرداری،^۲ تصرف عدوانی^۳ و مزاحمت ملکی،^۴ از آنجا که داده‌های مؤلفه‌های مربوط به این چهار ستون از سالنامه قوه قضائیه استخراج می‌شود و در آن گزارش، داده‌ها براساس ۱۰ پرونده پُرشکایت در هر استان ارائه می‌شود، در برخی استان‌ها این چهار مؤلفه جزء پرونده تشکیل شده نبود و در نتیجه اطلاعات این چهار مؤلفه برای همه استان‌ها در دسترس نبود؛ لذا تیم پژوهش تصمیم گرفت داده آماری در این استان‌ها (استان‌هایی که چهار مؤلفه فوق به‌دلیل آنکه در آنها جزء ۱۰ پرونده پُرشکایت نبوده‌اند آماری برای آن موارد ذکر نشده است) را معادل کمترین عدد اعلامی در بین استان‌های دارای داده که در منابع اطلاعاتی برای آنها عددی اعلام شده، در نظر بگیرد و یا اعداد در دسترس در سالنامه سال ماقبل مربوط به آن استان لحاظ شود.

۳. در اعداد نرمال شده، برای هیچ استانی ضریب وزنی خاصی اعمال نشده است.

۴. با توجه به اینکه سالنامه عمومی قوه قضائیه مربوط به سال ۱۳۹۷ منتشر شده است؛ لذا آمارهای استفاده شده در این مطالعه برخلاف مطالعه اول و دوم، براساس سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۷ و سالنامه آماری ۱۳۹۶ و سالنامه بیمه مرکزی سال ۱۳۹۷ و گزارش عملکرد واحدهای قضایی در اسفندماه ۱۳۹۷ است و تنها آمار مربوط به سه مؤلفه ثبات شاخص تورم مصرف‌کننده، ثبات نرخ ارز و ثبات مسئولان استانی متناسب به سه ماه اول سال ۱۳۹۸ از سایر منابع معتبر در دسترس دریافت و در جدول ۲ به‌کار برده شده است.

- برای این مؤلفه، در سالنامه سال ۱۳۹۷ تنها برای استان‌های اردبیل، ایلام، چهارمحال و بختیاری، خراسان جنوبی، کهگیلویه و بویراحمد و همدان اطلاعات در دسترس تیم تحقیق نبوده است که کمترین عدد در میان سایر استان‌ها برایشان منظور شده است و برای استان‌های خراسان شمالی، زنجان، کرمانشاه و لرستان اعدادی در سالنامه سال ۱۳۹۷ منظور نشده بود، لیکن به‌دلیل آنکه در سالنامه سال ۱۳۹۶ قوه قضائیه استان‌های فوق دارای عدد بوده، برایشان همان اطلاعات سالنامه قبلی منظور شده است و در بقیه استان‌ها این مؤلفه جزء ۱۰ پرونده اول پُر تعداد بوده و دارای داده می‌باشند.
- برای این مؤلفه، تنها برای استان‌های اردبیل، چهارمحال و بختیاری و کرمان داده در دسترس تیم تحقیق برای سالنامه سال ۱۳۹۶ بوده و برای سایر استان‌ها از اطلاعات سالنامه سال ۱۳۹۷ بهره گرفته شده است.
- برای این مؤلفه، تنها برای استان‌های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، ایلام، چهارمحال و بختیاری، خراسان شمالی، زنجان، کردستان، کرمانشاه، کهگیلویه و بویراحمد و لرستان داده در دسترس تیم تحقیق بوده است و برای سایر استان‌ها کمترین عدد در میان سایرین لحاظ شده است.
- برای این مؤلفه نیز در سالنامه سال ۱۳۹۷ فقط آمار استان‌های اردبیل، کهگیلویه و بویراحمد، گیلان و مازندران در دسترس تیم تحقیق بوده است.

ارزیابی نامناسب‌تری در مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری را به خود اختصاص داده است. در ادامه، داده‌های آماری گردآوری شده با داده‌های پیمایشی به‌دست آمده در این پژوهش، تلفیق شده و شاخص نهایی امنیت سرمایه‌گذاری برای هر استان و کل کشور ارائه می‌شود.

۲-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران برحسب ۲۱ مؤلفه پیمایشی

ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه از وضعیت مؤلفه‌های پیمایشی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری (نمره ۱۰ بدترین ارزیابی و صفر مناسب‌ترین ارزیابی) در جدول ۴ و نمودار ۲ ارائه شده است که نشان می‌دهد سه مؤلفه زیر نامناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸ ارزیابی شده‌اند:

۱. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده،
 ۲. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی،
 ۳. عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده.
- حال آنکه مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری (نسبت به سایر مؤلفه‌ها) طی بهار ۱۳۹۸ عبارتند از:

۱. سرقت مالی (پول نقد، کالا و تجهیزات)،
 ۲. رواج توزیع کالای قاچاق،
 ۳. استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی.
- براساس ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در پیمایش زمستان ۱۳۹۷ نیز سه مؤلفه زیر به‌عنوان نامناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی شده بودند:

۱. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده،
 ۲. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی
 ۳. عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده.
- حال آنکه مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری (نسبت به سایر مؤلفه‌ها) طی زمستان ۱۳۹۷ عبارت بودند از:

۱. رواج توزیع کالای قاچاق،
۲. استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی،
۳. میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی.

مقایسه نتایج ارزیابی بهار ۱۳۹۸ با زمستان ۱۳۹۷ نشان می‌دهد مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده» که در زمستان ۱۳۹۷ رتبه اول نامناسب‌ترین‌ها را کسب کرده بود مجدداً در پایش بهار ۱۳۹۸ نامناسب‌ترین مؤلفه شناخته می‌شود. همچنین مؤلفه «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات

حکومتی» و «عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده» که در زمستان ۱۳۹۷ در رتبه دوم و سوم نامناسب‌ترین‌ها بودند در پایش بهار ۱۳۹۸ نیز مجدداً نامناسب‌ترین‌ها ارزیابی شده‌اند که نشان از نامناسب بودن و وخیم بودن وضعیت این مؤلفه‌ها دارد. نکته جالب آنکه مؤلفه «میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی» که در مطالعه پاییز در رتبه پانزدهم قرار داشته و وضعیت بسیار نامناسبی را کسب کرده بود به ناگهان از منظر ارزیابی‌کنندگان وضعیت مناسبی یافته و در پایش زمستان ۱۳۹۷ به رتبه سوم ارتقا یافته و در پایش بهار ۱۳۹۸ در رتبه چهارم مناسب‌ترین ارزیابی‌ها جا گرفته است؛ این شاید بدین معناست که این مؤلفه از منظر فعالان کسب‌وکار نسبت به مطالعات گذشته در مطالعه اخیر (در فصل مؤخر این پایش) در امنیت سرمایه‌گذاری اثر پیش‌بینی‌ناپذیری و تخریبی کمتری داشته است؛ به عبارتی احتمالاً اثر مخرب تحریم‌ها در زمستان ۱۳۹۷ تخلیه شده و سایر مؤلفه‌ها نسبت به آن در ارزیابی توسط فعالان مشارکت‌کننده در پایش بهار ۱۳۹۸ آثار تخریبی بیشتری دارا هستند.

جدول ۴. ارزیابی فعالان اقتصادی از ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸ و مقایسه وضعیت آن با زمستان ۱۳۹۷

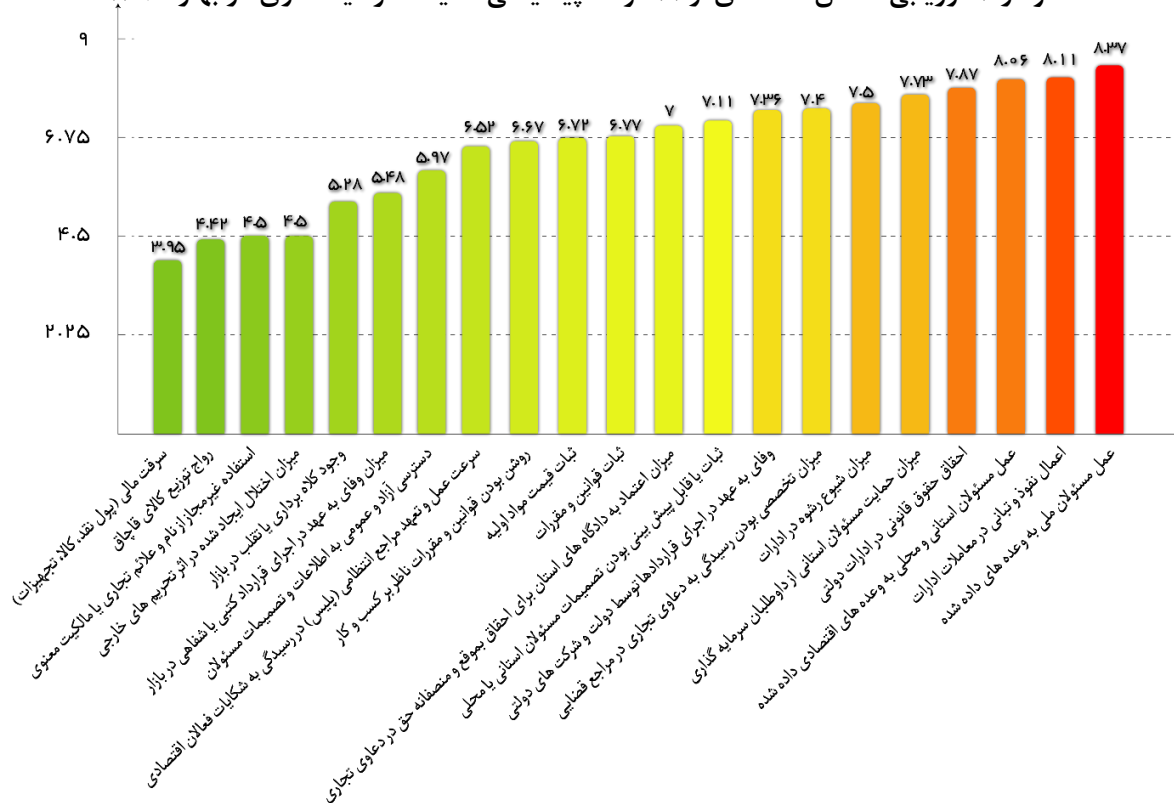
(۱۰، بدترین ارزیابی) و (رتبه بالاتر وضعیت بدتر)

بهار ۱۳۹۸		زمستان ۱۳۹۷		عنوان مؤلفه
رتبه	ارزیابی	رتبه	ارزیابی	
۱	۳/۹۵	۴	۴/۵۲	سرقت مالی (پول نقد، کالا و تجهیزات)
۲	۴/۴۲	۱	۴/۱۰	رواج توزیع کالای قاچاق
۳	۴/۵۰	۲	۴/۵۰	استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی
۴	۴/۵۰	۳	۴/۵۰	میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی
۵	۵/۲۸	۵	۵/۵۰	وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار
۶	۵/۴۸	۶	۵/۶۶	میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار
۷	۵/۹۷	۷	۶/۱۳	دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیمات مسئولان
۸	۶/۵۲	۱۰	۶/۵۷	سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایات فعالان اقتصادی
۹	۶/۶۷	۸	۶/۳۹	روشن بودن قوانین و مقررات ناظر بر کسب‌وکار
۱۰	۶/۷۲	۱۵	۷/۲۹	ثبات قیمت مواد اولیه
۱۱	۶/۷۷	۹	۶/۴۶	ثبات قوانین و مقررات
۱۲	۷/۰۰	۱۱	۶/۷۰	میزان اعتماد به دادگاه‌های استان برای احقاق به‌موقع و منصفانه حق در دعاوی تجاری
۱۳	۷/۱۱	۱۴	۷/۲۸	ثبات یا قابل پیش‌بینی بودن تصمیمات مسئولان استانی یا محلی
۱۴	۷/۳۶	۱۳	۷/۲۷	وفای به عهد در اجرای قراردادها توسط دولت و شرکت‌های دولتی
۱۵	۷/۴۰	۱۲	۷/۱۴	میزان تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی
۱۶	۷/۵۰	۱۷	۷/۶۹	میزان شیوع رشوه در ادارات
۱۷	۷/۷۳	۱۸	۷/۸۷	میزان حمایت مسئولان استانی از داوطلبان سرمایه‌گذاری
۱۸	۷/۸۷	۱۶	۷/۴۶	احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی
۱۹	۸/۰۶	۱۹	۸/۱۸	عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده
۲۰	۸/۱۱	۲۰	۸/۱۹	اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات
۲۱	۸/۳۷	۲۱	۸/۴۷	عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده

در کنار آن مؤلفه «ثبات قیمت مواد اولیه» که وضعیت نامناسبی در مطالعه زمستان ۱۳۹۷ داشته بود و حائز رتبه پانزدهم بود در مطالعه بهار ۱۳۹۸ وضعیت مناسب‌تری پیدا کرده و به رتبه دهم ارتقا یافته است. بررسی مقایسه‌ای بین تغییرات ارزیابی‌ها و رتبه‌بندی برخی از مؤلفه‌ها در مطالعه پنجم و ششم و مقایسه آنها با مطالعه‌های قبلی، نیازمند بررسی و تحقیق بیشتر در خصوص دلایل آن است.

نمودار ۲. ارزیابی فعالان اقتصادی از ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸

۳-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران برحسب مؤلفه‌های پیمایشی به تفکیک استان‌ها

میانگین ارزیابی مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸ در جدول ۶ ارائه شده است. این جدول نشان می‌دهد در بهار ۱۳۹۸ به ترتیب استان‌های گیلان، آذربایجان غربی، سیستان و بلوچستان به ترتیب دارای نامناسب‌ترین وضعیت و استان‌های ایلام، گلستان، قم به ترتیب دارای مناسب‌ترین وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری نسبت به سایر استان‌ها از منظر فعالان کسب‌وکار ارزیابی شده‌اند.

شایان ذکر است در زمستان ۱۳۹۷ به ترتیب استان‌های کرمانشاه، زنجان، قزوین به ترتیب دارای نامناسب‌ترین وضعیت و استان‌های خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان و یزد به ترتیب دارای مناسب‌ترین وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری برحسب مؤلفه‌های پیمایشی نسبت به سایر استان‌ها از منظر فعالان کسب‌وکار ارزیابی شده بودند.

جدول ۵. شاخص امنیت سرمایه‌گذاری برحسب مؤلفه‌های پیمایشی

۶/۴۶	زمستان ۱۳۹۶ (مطالعه اول)
۶/۶۵	بهار ۱۳۹۷ (مطالعه دوم)
۶/۸۲	تابستان ۱۳۹۷ (مطالعه سوم)
۶/۸۸	پاییز ۱۳۹۷ (مطالعه چهارم)
۶/۶۲	زمستان ۱۳۹۷ (مطالعه پنجم)
۶/۵۳	بهار ۱۳۹۸ (مطالعه ششم)

جدول فوق نشان از روند تغییرات شاخص امنیت سرمایه‌گذاری برحسب مؤلفه‌های پیمایشی طی ۶ مطالعه انجام شده است. به عبارتی تا مطالعه پاییز ۱۳۹۷ ارزیابی فعالان اقتصادی از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری وضعیت صعودی یا همان وضعیت نامناسب و بدتر شدن را نشان می‌دهد و از زمستان ۱۳۹۷ تا بهار ۱۳۹۸ ارزیابی فعالان قدری وضعیت را نسبت به فصول و پایش‌های قبلی مناسب‌تر بیان می‌کند. نمودار ۶ در اواخر این گزارش، روند تغییرات این شاخص را نشان می‌دهد.

جدول ۶. ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری برحسب مؤلفه‌های پیمایشی (SD)

(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸

ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی
۱	ایلام	۵/۶۵	۱۷	زنجان	۶/۵۸
۲	گلستان	۶/۱۱	۱۸	چهارمحال و بختیاری	۶/۵۹
۳	قم	۶/۱۲	۱۹	یزد	۶/۶۰
۴	خراسان شمالی	۶/۱۵	۲۰	همدان	۶/۶۳
۵	خراسان جنوبی	۶/۲۰	۲۱	آذربایجان شرقی	۶/۶۴
۶	سمنان	۶/۲۰	۲۲	هرمزگان	۶/۶۵
۷	بوشهر	۶/۲۹	۲۳	کرمانشاه	۶/۶۶
۸	اصفهان	۶/۳۸	۲۴	کردستان	۶/۷۴
۹	مرکزی	۶/۴۲	۲۵	کهگیلویه و بویراحمد	۶/۸۱
۱۰	قزوین	۶/۴۳	۲۶	تهران	۶/۸۱
۱۱	فارس	۶/۴۴	۲۷	لرستان	۶/۸۲
۱۲	البرز	۶/۴۷	۲۸	خراسان رضوی	۶/۸۵
۱۳	خوزستان	۶/۵۱	۲۹	سیستان و بلوچستان	۶/۹۱
۱۴	کرمان	۶/۵۱	۳۰	آذربایجان غربی	۶/۹۹
۱۵	اردبیل	۶/۵۳	۳۱	گیلان	۷/۱۰
۱۶	مازندران	۶/۵۴		میانگین کشوری (میانگین ساده)*	۶/۵۳

* شایان ذکر است در محاسبه میانگین از روش ساده استفاده شده است.

شکل ۲. ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری برحسب مؤلفه‌های پیمایشی به تفکیک استان‌ها، بهار ۱۳۹۸

۲-۴. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک حوزه‌های کاری برحسب مؤلفه‌های پیمایشی

تیم پژوهش برای استنتاج بیشتر از نتایج این پژوهش، کل فعالیت‌های اقتصادی را در ایران براساس طبقه‌بندی ISIC و حساب‌های ملی به ۹ حوزه کاری زیر تقسیم کرده است:

۱. صنعت (شامل همه صنایع و موارد مرتبط با ساختمان)
۲. زراعت، باغداری و جنگلداری
۳. دامداری، مرغداری و شیلات
۴. معدن بجز نفت و گاز
۵. نفت خام و گاز طبیعی، تأمین آب و برق و گاز
۶. هتل، رستوران، تهیه و توزیع غذا
۷. ارتباطات و توزیع (حمل‌ونقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)
۸. خدمات تولیدی (واسطه‌گری مالی، بانک، بیمه، مستغلات اجاره و فعالیت‌های کسب‌وکار)
۹. خدمات (آموزش، بهداشت و...)

ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پژوهش از امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در بهار ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه‌های کاری در جدول ۷ و نمودار ۳ ارائه شده است.

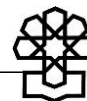
جدول ۷. ارزیابی فعالان اقتصادی از امنیت سرمایه‌گذاری در ایران

به تفکیک حوزه‌های کاری در مطالعه بهار ۱۳۹۸ و مقایسه آن با پایش زمستان ۱۳۹۷

ارزیابی بهار ۱۳۹۸	ارزیابی زمستان ۱۳۹۷	حوزه کاری
۶/۱۳	۶/۸۹	ارتباطات و توزیع (حمل‌ونقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)
۶/۲۷	۶/۳۶	خدمات تولیدی (واسطه‌گری مالی، بانک، بیمه، مستغلات اجاره و فعالیت‌های کسب‌وکار)
۶/۳۹	۶/۶۶	نفت خام و گاز طبیعی، تأمین آب و برق و گاز
۶/۴۱	۵/۸۶	معدن (بجز نفت و گاز)
۶/۵۶	۶/۷۷	زراعت، باغداری و جنگلداری
۶/۵۹	۶/۶۹	هتل، رستوران، تهیه و توزیع غذا
۶/۷۶	۶/۶۶	خدمات (آموزش، بهداشت و...)
۶/۷۶	۶/۵۰	دامداری، مرغداری و شیلات
۷/۰۵	۶/۶۹	صنعت (شامل همه صنایع و موارد مرتبط با ساختمان)

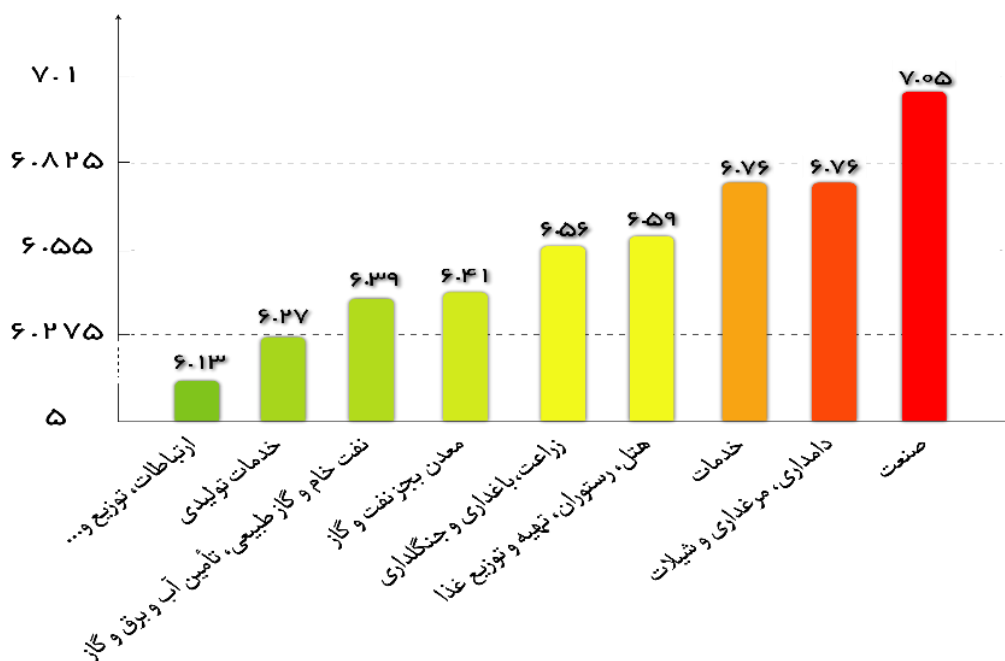
فعالان اقتصادی از حوزه «ارتباطات، توزیع و... (حمل‌ونقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)» که از سراسر کشور در این پیمایش مشارکت داشته‌اند بهترین و مناسب‌ترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده‌اند و در مقابل فعالان اقتصادی در حوزه «صنعت و ساختمان» که از سراسر کشور در این پیمایش مشارکت کرده‌اند، در بهار ۱۳۹۸ بدترین و نامناسب‌ترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده بودند.

درحالی که در مطالعه زمستان ۱۳۹۷، فعالان اقتصادی از حوزه «معدن (بجز نفت و گاز)» که از سراسر کشور در این پیمایش مشارکت داشته‌اند بهترین و مناسب‌ترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده بودند و در مقابل فعالان اقتصادی در حوزه «ارتباطات، توزیع و... (حمل‌ونقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)» که از سراسر کشور در آن پیمایش مشارکت کرده بودند، در زمستان ۱۳۹۷ بدترین و نامناسب‌ترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده بودند. به عبارتی در حد فاصل این دو پایش وضعیت پیمایش فعالان اقتصادی از حوزه «ارتباطات، توزیع و... (حمل‌ونقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)» به شدت تغییر کرده است که

یا ناشی از بهتر شدن فعالیت در این حوزه است یا در مجموعه نمونه‌گیری‌های انجام شده در این پایش با تغییراتی از منظر تعداد فعالین مشارکت‌کننده در هر حوزه کاری مواجه شده‌اند و یا عوامل دیگری بر این نوع ارزیابی فعالان این حوزه مؤثر بوده است.

نمودار ۳. ارزیابی فعالان اقتصادی از امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک حوزه‌های کاری در بهار ۱۳۹۸

۵-۲. ارزیابی فعالان اقتصادی از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک هر حوزه کاری

ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک هر حوزه کاری در جدول ۸ نشان داده شده است.

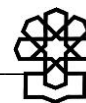
جدول ۸ به‌عنوان مثال نشان می‌دهد در مطالعه بهار ۱۳۹۸ مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده» از منظر فعالان در بخش صنعت و ساختمان نامناسب‌ترین مؤلفه ارزیابی شده است و یا از منظر فعالان در بخش صنعت و ساختمان مؤلفه‌های «سرقت مالی (پول نقد، کالا و تجهیزات)» و «میزان اختلال در اثر تحریم‌های خارجی» و «استفاده غیرمجاز از نام تجاری و مالکیت معنوی» به‌ترتیب با کسب کمترین نمره مناسب‌ترین ارزیابی را به‌خود اختصاص داده‌اند.

درحالی‌که در مطالعه پاییز ۱۳۹۷ مؤلفه «ثبات قیمت مواد اولیه» از منظر فعالان در بخش صنعت و ساختمان نامناسب‌ترین مؤلفه ارزیابی شده بوده است.

برای بررسی بهتر روند پیمایش و کسب اطلاع از ارزیابی دقیق مشارکت‌کنندگان لازم است تا نتایج

جدول ۸ در بهار ۱۳۹۸ با نتایج همان جدول در پاییز ۱۳۹۷ نیز مقایسه شود.^۱ مثلاً از منظر فعالان در حوزه خدمات آموزش و بهداشت، در مطالعه اول نامناسب‌ترین ارزیابی از مؤلفه‌ها شامل «عمل مسئولان ملی به وعده‌ها» انتخاب شده بود در حالی که در مطالعه دوم نامناسب‌ترین مؤلفه «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات» و در مطالعه سوم هم‌زمان نامناسب‌ترین مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌ها» و مؤلفه «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات» ارزیابی شده است و برای مطالعه چهارم مجدداً مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌ها» نامناسب‌ترین ارزیابی را به خود اختصاص داده است و در مطالعه بهار ۱۳۹۸ (مطالعه ششم) مجدداً مؤلفه «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات» نامناسب‌ترین ارزیابی را داشته است. به عبارتی با بررسی روندها در پایش‌های مختلف می‌توان مؤلفه‌هایی که از منظر هر گروه از فعالان کسب‌وکار حائز ارزیابی‌های نامناسب‌تر یا مناسب‌تر می‌شوند را شناسایی کرد تا براساس هریک از آنها مسئولان مربوطه اولویت‌های فصلی و سالیانه‌ای را برای برطرف کردن مشکلات مورد نظر تغییر دهند.

۱. برای مطالعه بیشتر می‌توانید به گزارش سیدامیر سیاح و ایمان تهرانی، «پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری ۵. زمستان ۱۳۹۷»، شماره مسلسل ۱۶۶۱۹، مهرماه ۱۳۹۸، ص ۳۰، مراجعه کنید.

جدول ۸. نتایج ارزیابی فعالان اقتصادی از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک حوزه‌های کاری در بهار ۱۳۹۸ (نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

عنوان	صنعت و ساختمان	زراعت و باغداری	دامداری، مرغداری و شیلات	معدن (بجز نفت و نفت، گاز، آب، هتل، رستوران، و برق)	تهیه غذا	ارتباطات، توزیع و حمل‌ونقل	خدمات تولیدی، بانک و بیمه	خدمات آموزش و بهداشت
ثبات قیمت مواد اولیه	۷/۱۰	۶/۹۰	۶/۸۹	۶/۴۲	۷/۱۴	۶/۴۹	۶/۶۷	۶/۹۹
ثبات قوانین و مقررات	۷/۵۳	۶/۵۴	۶/۹۰	۶/۸۵	۷/۲۷	۶/۹۱	۶/۵۸	۶/۲۵
ثبات یا قابل پیش‌بینی بودن تصمیمات مسئولان	۷/۷۴	۷/۲۰	۷/۶۹	۷/۰۷	۶/۶۲	۷/۰۹	۶/۸۹	۷/۲۸
روشن بودن قوانین و مقررات کسب‌وکار	۷/۰۹	۶/۴۷	۶/۸۰	۶/۱۲	۶/۳۶	۶/۶۶	۵/۸۳	۶/۲۵
میزان اعتماد به دادگاه‌های استان	۷/۴۶	۶/۷۳	۶/۸۹	۷/۱۱	۶/۹۲	۷/۰۹	۶/۹۷	۸/۰۱
سرعت عمل و تعهد پلیس در رسیدگی به شکایات	۶/۹۶	۶/۳۷	۶/۹۰	۶/۸۱	۶/۴۰	۶/۵۵	۶/۵۸	۶/۷۶
تخصصی بودن مراجع قضایی در دعاوی تجاری	۷/۷۳	۶/۸۰	۷/۰۷	۷/۵۹	۶/۹۸	۷/۴۳	۷/۸۱	۷/۹۴
رواج توزیع کالای قاچاق	۵/۹۱	۴/۶۴	۴/۵۲	۳/۷۱	۴/۳۸	۴/۶۲	۴/۷۸	۴/۹۳
دسترسی به اطلاعات و تصمیمات مسئولان	۶/۶۳	۶/۰۰	۵/۹۸	۵/۳۴	۵/۴۵	۶/۰۴	۵/۰۴	۵/۲۲
میزان شیوع رشوه در ادارات	۸/۲۸	۷/۷۶	۷/۶۵	۷/۵۹	۶/۶۹	۷/۶۵	۶/۹۹	۸/۳۱
عمل نفوذ و تبانی در معاملات ادارات	۸/۴۵	۸/۴۴	۸/۱۹	۸/۱۵	۷/۸۶	۸/۱۶	۸/۱۱	۸/۶۸
وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار	۶/۱۱	۵/۷۹	۵/۶۱	۵/۵۶	۵/۲۶	۵/۴۱	۴/۷۷	۵/۵۱
میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد در بازار	۵/۹۱	۵/۷۰	۵/۷۴	۵/۹۹	۵/۳۲	۵/۴۸	۵/۸۵	۵/۹۶
وفای به عهد دولت و شرکت‌های دولتی	۷/۲۰	۷/۰۹	۷/۳۸	۷/۳۳	۶/۸۲	۷/۴۵	۶/۸۸	۷/۴۳
عمل مسئولان ملی به وعده‌ها	۸/۷۲	۸/۵۳	۸/۵۶	۸/۶۶	۸/۱۲	۸/۴۴	۸/۰۷	۸/۶۰
عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌ها	۸/۵۴	۸/۱۶	۸/۳۱	۸/۴۵	۷/۷۳	۷/۹۷	۷/۹۰	۸/۵۳
سرقت مالی (پول نقد، کالا و تجهیزات)	۴/۷۳	۴/۵۱	۴/۸۳	۴/۰۱	۴/۱۹	۳/۸۶	۳/۷۵	۳/۷۵
استفاده غیرمجاز از نام تجاری و مالکیت معنوی	۴/۹۶	۴/۵۳	۵/۲۴	۳/۱۹	۴/۸۱	۴/۷۲	۳/۴۷	۴/۵۶
حقوق قانونی در ادارات دولتی	۸/۰۴	۷/۶۷	۷/۷۸	۷/۹۷	۷/۶۶	۷/۹۷	۷/۶۷	۸/۰۹
میزان اختلال در اثر تحریم‌های خارجی	۴/۹۶	۴/۵۳	۵/۲۴	۳/۱۹	۴/۸۱	۴/۷۲	۳/۴۷	۴/۵۶
میزان حمایت مسئولان استانی از سرمایه‌گذاری	۷/۹۳	۷/۵۰	۷/۸۲	۷/۴۶	۷/۵۰	۷/۷۱	۷/۶۷	۸/۳۱

- ۶-۲. ارزیابی ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک فعالان اقتصادی استان‌ها
- جدول ۹ ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش را به تفکیک هریک از ۳۱ استان نشان می‌دهد. ۲۱ ستون جدول ۸ در واقع ۲۱ مؤلفه پیمایشی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به ترتیب زیر است:
۱. ثبات قیمت مواد اولیه،
 ۲. ثبات قوانین و مقررات،
 ۳. ثبات یا قابل پیش‌بینی بودن تصمیمات مسئولان استانی یا محلی،
 ۴. روشن بودن قوانین و مقررات ناظر بر کسب‌وکار،
 ۵. میزان اعتماد به دادگاه‌های استان برای احقاق به‌موقع و منصفانه حق در دعاوی تجاری،
 ۶. سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایات فعالان اقتصادی،
 ۷. میزان تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی،
 ۸. رواج توزیع کالای قاچاق،
 ۹. دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیمات مسئولان،
 ۱۰. میزان شیوع رشوه در ادارات،
 ۱۱. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات،
 ۱۲. وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار،
 ۱۳. میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار،
 ۱۴. وفای به عهد در اجرای قراردادها توسط دولت و شرکت‌های دولتی،
 ۱۵. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده،
 ۱۶. عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده،
 ۱۷. سرقت مالی (پول نقد، کالا و تجهیزات)،
 ۱۸. استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی،
 ۱۹. احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی،
 ۲۰. میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی،
 ۲۱. میزان حمایت مسئولان استانی از داوطلبان سرمایه‌گذاری.

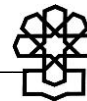

جدول ۹. نتایج ارزیابی ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری
به تفکیک فعالان اقتصادی ۳۱ استان در پایش بهار ۱۳۹۸

(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

مؤلفه استان	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	میانگین
اردبیل	۶/۹۱	۶/۶۲	۶/۳۵	۷/۰۶	۷/۰۶	۶/۷۶	۷/۶۵	۴/۱۲	۶/۰۳	۶/۴۷	۷/۵۰	۴/۸۵	۵/۲۹	۷/۷۹	۸/۵۳	۸/۲۴	۳/۶۸	۴/۵۶	۷/۹۴	۴/۵۶	۸/۲۴	۶/۶۴
اصفهان	۶/۲۱	۶/۲۷	۷/۰۱	۶/۵۲	۶/۸۳	۶/۲۳	۷/۱۶	۴/۰۵	۶/۰۹	۷/۱۰	۷/۹۳	۵/۱۴	۵/۵۴	۷/۰۱	۸/۳۴	۷/۸۴	۳/۸۰	۴/۶۰	۷/۸۲	۴/۶۰	۷/۸۲	۶/۹۹
البرز	۶/۳۳	۶/۶۷	۷/۰۰	۶/۵۸	۷/۱۳	۷/۱۳	۸/۰۰	۴/۵۴	۵/۷۵	۸/۰۰	۸/۰۰	۵/۲۹	۵/۲۹	۷/۶۳	۸/۱۷	۷/۶۳	۳/۴۲	۳/۷۹	۸/۱۳	۳/۷۹	۷/۶۳	۶/۵۳
ایلام	۴/۳۸	۵/۳۱	۵/۹۴	۴/۶۹	۵/۹۴	۵/۹۴	۶/۵۶	۳/۱۳	۵/۰۰	۷/۱۹	۷/۱۹	۵/۶۳	۵/۶۳	۶/۲۵	۶/۸۸	۷/۵۰	۳/۷۵	۳/۴۴	۸/۱۳	۳/۴۴	۷/۵۰	۶/۳۸
آذربایجان شرقی	۶/۳۷	۶/۹۰	۸/۰۷	۶/۹۰	۷/۱۰	۶/۹۰	۶/۹۰	۵/۷۲	۶/۹۳	۵/۷۲	۸/۳۰	۵/۰۳	۵/۲۳	۷/۰۰	۸/۴۷	۸/۴۷	۴/۰۰	۴/۴۳	۸/۰۰	۴/۴۳	۷/۸۳	۶/۴۷
آذربایجان غربی	۵/۹۲	۵/۷۴	۷/۵۰	۶/۷۲	۷/۷۲	۷/۷۲	۷/۷۲	۵/۸۷	۶/۷۴	۸/۴۲	۹/۰۸	۶/۶۳	۵/۵۴	۸/۲۱	۸/۵۳	۸/۶۴	۴/۶۷	۴/۰۲	۷/۸۸	۴/۰۲	۸/۳۷	۵/۶۵
بوشهر	۵/۹۵	۶/۵۵	۶/۴۳	۵/۲۴	۵/۲۴	۵/۲۴	۷/۲۶	۴/۷۶	۵/۶۰	۷/۶۲	۸/۴۵	۵/۸۳	۵/۸۳	۶/۷۴	۷/۷۴	۷/۷۴	۴/۰۵	۵/۶۰	۷/۰۲	۵/۶۰	۶/۷۹	۶/۲۹
تهران	۶/۶۱	۷/۳۲	۷/۵۵	۶/۶۹	۷/۲۹	۶/۷۳	۷/۳۲	۵/۳۶	۵/۸۷	۸/۱۷	۸/۳۵	۵/۸۹	۵/۸۹	۷/۳۰	۸/۵۸	۷/۳۰	۴/۲۳	۵/۰۴	۷/۹۱	۵/۰۴	۷/۸۸	۶/۸۱
چهارمحال و بختیاری	۶/۸۸	۶/۰۹	۵/۶۳	۷/۱۹	۷/۱۹	۷/۱۹	۷/۱۹	۴/۲۲	۵/۰۰	۷/۳۴	۸/۲۸	۶/۰۹	۶/۰۹	۷/۱۹	۸/۱۳	۷/۳۴	۵/۴۷	۵/۱۶	۷/۵۰	۵/۱۶	۷/۳۴	۶/۵۹
خراسان جنوبی	۷/۲۵	۵/۷۵	۶/۷۵	۶/۵۰	۶/۷۵	۶/۷۵	۷/۸۸	۳/۸۸	۵/۶۳	۶/۶۳	۷/۸۸	۳/۶۳	۵/۳۸	۷/۳۸	۷/۸۸	۷/۳۸	۲/۲۵	۴/۵۰	۷/۵۰	۴/۵۰	۸/۵۰	۶/۲۰
خراسان رضوی	۶/۹۰	۷/۴۴	۷/۰۹	۶/۹۴	۷/۲۴	۷/۰۹	۷/۶۲	۴/۸۸	۶/۲۶	۷/۶۸	۸/۲۶	۶/۰۴	۶/۰۴	۶/۱۲	۸/۷۳	۷/۲۸	۴/۵۳	۵/۰۲	۸/۱۱	۵/۰۲	۷/۵۸	۶/۸۵
خراسان شمالی	۶/۹۱	۵/۱۵	۷/۹۴	۴/۷۱	۶/۷۱	۶/۷۱	۵/۸۸	۴/۱۲	۶/۷۶	۵/۰۰	۷/۷۶	۵/۰۰	۵/۵۹	۷/۹۴	۷/۵۰	۶/۷۶	۳/۶۸	۵/۰۰	۶/۹۱	۵/۰۰	۸/۲۴	۶/۱۵
خوزستان	۶/۶۵	۶/۵۳	۶/۲۵	۶/۶۱	۶/۵۷	۶/۶۱	۷/۱۲	۴/۷۰	۵/۹۳	۷/۸۴	۸/۵۲	۵/۰۸	۵/۱۷	۷/۲۰	۸/۰۵	۷/۹۲	۴/۱۹	۷/۹۷	۷/۹۷	۴/۵۳	۷/۴۲	۶/۵۱
زنجان	۶/۹۶	۶/۷۹	۷/۲۳	۶/۹۶	۷/۷۷	۷/۲۳	۷/۴۱	۴/۲۰	۶/۶۱	۶/۶۱	۸/۲۱	۴/۴۶	۴/۴۶	۷/۲۳	۸/۷۵	۸/۲۱	۴/۴۶	۴/۴۶	۸/۰۴	۴/۳۸	۷/۲۳	۶/۵۸
سمنان	۶/۷۶	۵/۹۶	۵/۸۸	۶/۰۳	۶/۰۳	۶/۰۳	۷/۰۶	۳/۷۵	۵/۶۶	۷/۲۱	۷/۸۷	۴/۱۲	۵/۵۱	۶/۱۲	۷/۸۷	۷/۸۷	۳/۰۹	۸/۳۱	۸/۳۱	۴/۹۳	۷/۲۱	۶/۲۰
سیستان و بلوچستان	۶/۶۰	۷/۷۰	۷/۵۰	۷/۱۰	۷/۹۰	۷/۴۰	۸/۶۰	۴/۷۰	۶/۳۰	۷/۰۰	۸/۰۰	۴/۸۰	۶/۲۰	۷/۵۰	۸/۹۰	۹/۳۰	۳/۹۰	۸/۳۰	۸/۳۰	۴/۳۰	۸/۹۰	۶/۹۱
فارس	۶/۰۹	۶/۸۸	۶/۵۶	۶/۵۱	۶/۷۱	۶/۷۱	۶/۲۸	۳/۹۴	۵/۷۹	۷/۷۷	۸/۳۴	۵/۵۲	۵/۵۲	۷/۵۰	۸/۳۴	۷/۵۰	۴/۱۶	۴/۳۸	۷/۹۲	۴/۳۸	۷/۶۷	۶/۴۴
قزوین	۷/۱۰	۶/۵۹	۶/۳۳	۶/۲۵	۶/۹۳	۶/۹۳	۵/۶۸	۶/۹۳	۵/۰۰	۶/۰۲	۷/۳۹	۷/۵۶	۴/۸۳	۵/۷۴	۸/۵۸	۷/۳۹	۳/۶۴	۴/۵۵	۷/۴۴	۴/۵۵	۷/۷۳	۶/۴۳
قم	۵/۳۹	۷/۰۳	۵/۷۰	۶/۴۱	۶/۶۴	۶/۶۴	۵/۷۸	۷/۰۳	۶/۱۷	۵/۰۰	۶/۶۴	۵/۰۰	۵/۸۶	۷/۵۰	۶/۴۸	۶/۸۸	۳/۸۳	۴/۵۳	۷/۴۲	۴/۵۳	۶/۴۸	۶/۱۲
کردستان	۷/۳۷	۶/۹۷	۸/۶۸	۶/۹۷	۷/۶۳	۶/۹۷	۷/۵۰	۴/۸۷	۷/۱۱	۷/۷۶	۸/۲۹	۴/۰۸	۴/۰۸	۷/۵۰	۸/۸۲	۹/۰۸	۲/۸۹	۷/۷۶	۷/۷۶	۴/۰۸	۸/۸۲	۶/۷۴
کرمان	۶/۹۴	۷/۱۵	۶/۷۴	۸/۱۹	۵/۷۶	۷/۵۷	۸/۶۱	۲/۸۵	۵/۹۰	۶/۸۸	۸/۱۳	۴/۵۸	۵/۲۱	۷/۵۷	۸/۶۱	۸/۶۱	۴/۳۱	۴/۳۸	۷/۶۴	۴/۳۸	۷/۲۹	۶/۵۱
کرمانشاه	۶/۷۹	۷/۵۹	۷/۵۰	۶/۴۳	۶/۹۶	۶/۳۴	۶/۹۶	۳/۳۰	۵/۹۸	۸/۰۴	۸/۴۸	۴/۹۱	۵/۴۵	۷/۴۱	۸/۸۴	۸/۸۴	۴/۵۵	۷/۷۷	۵/۳۶	۷/۷۷	۷/۵۰	۶/۶۶
کهگیلویه و بویراحمد	۶/۴۳	۸/۳۹	۷/۵۰	۶/۴۳	۷/۸۶	۷/۸۶	۶/۰۷	۳/۲۱	۶/۷۹	۸/۵۷	۸/۹۳	۵/۸۹	۵/۸۹	۸/۰۴	۹/۲۹	۸/۰۴	۴/۱۱	۲/۸۶	۹/۱۱	۲/۸۶	۸/۲۱	۶/۸۱
گلستان	۷/۷۰	۵/۷۲	۶/۹۱	۵/۴۶	۵/۷۲	۵/۷۲	۴/۳۸	۴/۸۷	۴/۸۷	۷/۳۷	۸/۱۶	۵/۷۲	۵/۷۲	۶/۵۸	۸/۲۲	۷/۸۹	۳/۹۵	۷/۴۴	۳/۸۸	۷/۴۴	۶/۹۱	۶/۱۱
گیلان	۷/۳۲	۶/۹۶	۶/۷۹	۷/۲۳	۷/۸۶	۷/۸۶	۷/۸۶	۴/۸۲	۶/۶۱	۸/۲۱	۸/۹۳	۵/۶۳	۵/۶۳	۷/۶۸	۸/۶۸	۸/۶۸	۴/۸۲	۵/۰۰	۹/۰۲	۵/۰۰	۹/۱۱	۷/۱۰
لرستان	۸/۰۴	۷/۲۰	۸/۳۳	۶/۷۹	۷/۰۸	۶/۷۹	۷/۰۸	۴/۵۸	۶/۴۹	۷/۶۲	۸/۳۹	۵/۱۸	۶/۰۷	۷/۱۴	۸/۳۹	۸/۶۳	۴/۳۵	۷/۸۰	۴/۰۵	۷/۸۰	۸/۶۹	۶/۸۲
مازندران	۶/۷۱	۶/۸۳	۶/۲۹	۶/۲۵	۷/۰۸	۶/۷۹	۷/۲۱	۴/۵۸	۵/۷۵	۷/۵۸	۸/۰۸	۵/۲۱	۵/۲۱	۷/۵۴	۸/۴۲	۷/۵۴	۴/۲۵	۷/۵۸	۴/۵۰	۷/۵۸	۷/۵۴	۶/۵۴
مرکزی	۷/۰۲	۷/۵۸	۷/۱۰	۶/۲۹	۷/۳۴	۷/۳۴	۵/۶۵	۴/۰۳	۶/۹۴	۵/۷۳	۷/۸۲	۵/۱۶	۵/۱۶	۷/۳۴	۸/۵۵	۷/۸۲	۳/۹۵	۴/۲۷	۸/۱۵	۴/۲۷	۷/۴۲	۶/۴۲
هرمزگان	۷/۵۰	۷/۰۸	۷/۹۲	۶/۱۵	۶/۶۷	۶/۶۷	۷/۴۰	۴/۶۹	۶/۹۸	۷/۹۲	۸/۲۳	۵/۷۳	۵/۹۴	۷/۲۹	۸/۵۴	۸/۳۳	۳/۰۲	۴/۷۹	۷/۵۰	۴/۷۹	۶/۶۷	۶/۶۵
همدان	۶/۸۵	۷/۲۶	۶/۹۴	۶/۰۵	۷/۱۸	۷/۱۸	۶/۲۹	۴/۱۹	۶/۲۹	۷/۸۲	۸/۲۳	۵/۲۴	۵/۲۴	۷/۷۴	۷/۹۸	۷/۷۴	۳/۹۵	۴/۶۰	۸/۴۷	۴/۶۰	۷/۹۸	۶/۶۳
یزد	۷/۳۴	۶/۷۵	۶/۹۰	۶/۲۲	۶/۷۱	۶/۷۱	۶/۲۳	۴/۵۶	۶/۲۷	۷/۴۲	۷/۷۴	۶/۰۳	۵/۳۲	۷/۰	۸/۸۱	۷/۸۶	۳/۶۵	۴/۸۸	۷/۸۸	۴/۸۸	۷/۱۸	۶/۶۰
کل کشور	۶/۷۲	۶/۷۷	۷/۱۱	۶/۴۷	۷/۰۰	۶/۴۷	۷/۵۲	۴/۴۲	۵/۹۷	۷/۵۰	۸/۱۱	۵/۲۸	۵/۴۸	۷/۳۶	۸/۳۷	۸/۰۶	۳/۹۵	۴/۵۰	۷/۸۷	۴/۵۰	۷/۸۷	۶/۵۳

جدول ۹ نشان می‌دهد از منظر فعالان اقتصادی در هر استان کدام مؤلفه‌ها در ارزیابی آنها به‌عنوان مناسب‌ترین یا نامناسب‌ترین مؤلفه شناخته می‌شود. با تحلیل مقایسه‌ای این جدول با جدول ۹ در گزارش زمستان ۱۳۹۷ می‌توان به اطلاعات قابل توجهی دست یافت؛ از جمله اینکه مثلاً در استان البرز در هر دو مطالعه، مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده» نامناسب‌ترین ارزیابی را به‌خود اختصاص داده است. علاوه بر این، در ارزیابی هر دو فصل، مؤلفه «میزان اختلال ایجاد شده در اثر

تحریم‌های خارجی» نامناسب‌ترین ارزیابی در مطالعه بهار ۱۳۹۸ مربوط به استان بوشهر است در حالی که در مطالعه زمستان ۱۳۹۷ نامناسب‌ترین ارزیابی در خصوص این مؤلفه مربوط به استان خراسان شمالی بوده است. از این نوع مقایسه‌ها می‌توان برای همه استان‌ها ارائه داد تا سیر تغییرات ارزیابی فعالان اقتصادی هر استان در طول زمان مورد توجه و بررسی سیاستگذاران و مسئولان استانی قرار گیرد و وضعیت تغییرات هر استان در رتبه‌بندی مؤلفه‌های مورد سنجش با دقت ارزیابی و تحلیل شود. به این ترتیب انتظار می‌رود مسئولان استانی بتوانند برای مطالعه فصول بعدی در بهتر شدن وضعیت استان خود اقدامات مفیدتر و اصلاحی‌تری را خصوصاً در آن مؤلفه‌هایی که از نظر ارزیابی نامناسب‌تر شناسایی شده‌اند به سرانجام برسانند.

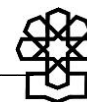
۳. نتایج پژوهش براساس نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری

همچنان که در بخش‌های پیشین اشاره شد، هر شاخص از تعدادی نماگر و هر نماگر از تعدادی مؤلفه تشکیل شده است. در بخش قبلی این گزارش، نتایج این پژوهش براساس مؤلفه‌های آماری و پیمایشی ارائه شد. در این بخش نتایج پژوهش براساس نماگرهای هفت‌گانه امنیت سرمایه‌گذاری ارائه می‌شود. یادآوری می‌شود در این پژوهش، هفت نماگر اصلی تشکیل‌دهنده شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به این ترتیب تعریف شده‌اند و ارزیابی کلی هر نماگر با تلفیق مؤلفه‌های آماری و پیمایشی (به‌صورت تأثیر ۲۰ درصدی مؤلفه‌های آماری و ۸۰ درصدی مؤلفه‌های پیمایشی) به این ترتیب بوده است:

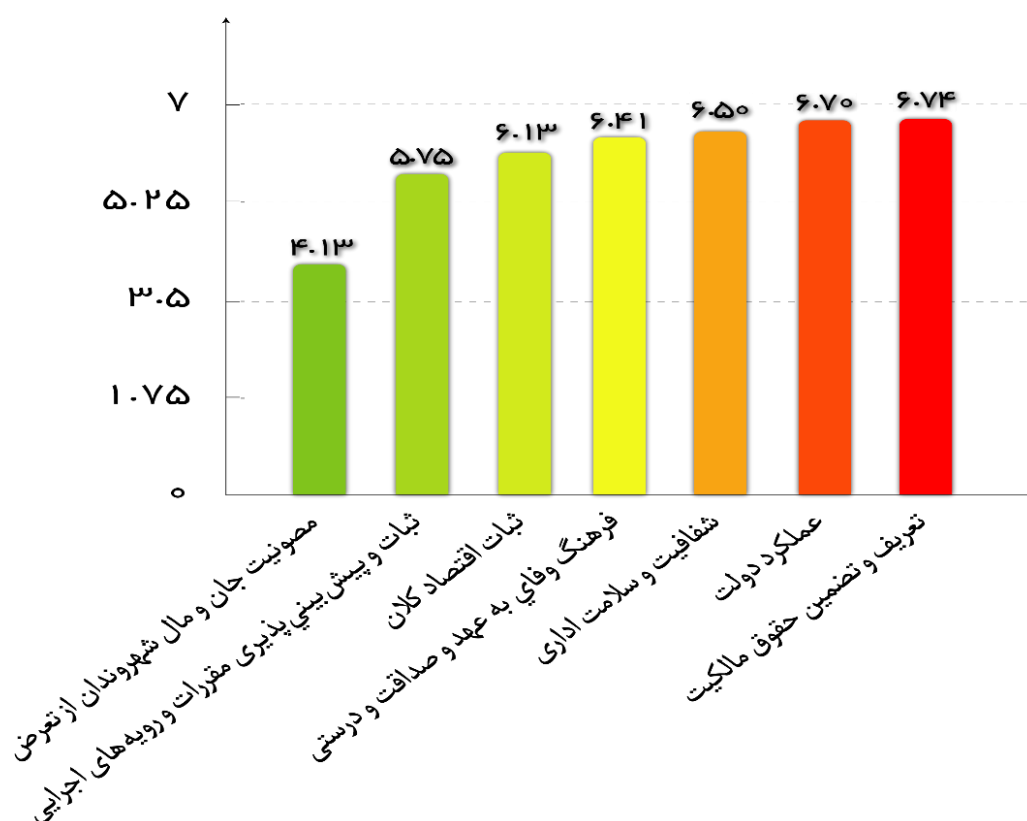
جدول ۱۰. نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری به‌ترتیب ارزیابی در بهار ۱۳۹۸

(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

ارزیابی بهار ۱۳۹۸	ارزیابی زمستان ۱۳۹۷	نماگرهای شاخص امنیت سرمایه‌گذاری
۶/۷۴	۶/۶۰	نماگر تعریف و تضمین حقوق مالکیت (شامل ۷ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۴ آماری)
۶/۷۰	۶/۷۸	نماگر عملکرد دولت (شامل ۳ مؤلفه: ۳ پیمایشی)
۶/۵۰	۶/۶۳	نماگر شفافیت و سلامت اداری (شامل ۴ مؤلفه: ۴ پیمایشی)
۶/۴۱	۶/۵۰	نماگر فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی (شامل ۹ مؤلفه: ۵ پیمایشی و ۴ آماری)
۶/۱۳	۶/۸۳	نماگر ثبات اقتصاد کلان (شامل ۳ مؤلفه: ۱ پیمایشی و ۲ آماری)
۵/۷۵	۵/۷۵	نماگر ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی (شامل ۴ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۱ آماری)
۴/۱۳	۴/۴۴	نماگر مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض (شامل ۸ مؤلفه: ۲ پیمایشی و ۶ آماری)

نمودار ۴. نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری به ترتیب ارزیابی در بهار ۱۳۹۸

آنچه در جدول ۱۰ آمده است ترتیب نماگرهای هفت‌گانه از نامناسب‌ترین به مناسب‌ترین است. از مقایسه این جدول با مطالعه زمستان درمی‌یابیم که نامناسب‌ترین نماگر در مطالعه بهار ۱۳۹۸ نماگر تعریف و تضمین حقوق مالکیت است در حالی که در مطالعه زمستان ۱۳۹۷ نماگر اقتصاد کلان نامناسب‌ترین وضعیت را داشته است که نشان‌دهنده نامناسب‌تر شدن شدید وضعیت تضمین حقوق مالکیت نسبت به سایر نماگرها در فصل بهار ۱۳۹۸ است، چراکه این نماگر در پایش زمستان ۱۳۹۷ در رتبه چهارم نامناسب‌ترین‌ها قرار داشت و الان در جایگاه اول نامناسب‌ترین نماگرها قرار گرفته است و مناسب‌ترین نماگر مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض است که در هر دو مطالعه بهار ۱۳۹۸ و زمستان ۱۳۹۷ مناسب‌ترین نماگر ارزیابی شده بوده است.

رتبه‌بندی استان‌ها به ترتیب هریک از هفت نماگر امنیت سرمایه‌گذاری برحسب مناسب‌ترین تا نامناسب‌ترین ارزیابی در استان‌ها، در ادامه ارائه شده است.

۱-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت»

در بهار ۱۳۹۸، نماگر تعریف و تضمین حقوق مالکیت با کمیّت ۶/۷۴ از ۱۰ نامناسب‌ترین نماگر ارزیابی شده است. در حالی که در مطالعه زمستان ۱۳۹۷ این نماگر چهارمین نماگر نامناسب ارزیابی شده بود که نشان‌دهنده نامناسب‌تر شدن وضعیت نسبی این نماگر نسبت به سایر نماگرها در مطالعه ششم نسبت به مطالعه پنجم است. جدول ۱۱ رتبه‌بندی استان‌ها براساس این نماگر در بهار ۱۳۹۸ را نشان می‌دهد. این نکته حائز اهمیت است که شاید دلیل نامناسب‌تر ارزیابی شدن این نماگر در پایش بهار ۱۳۹۸، به‌روز شدن داده‌های مؤلفه‌های آماری در این مطالعه، به‌دلیل دریافت آخرین اطلاعات از قوه قضائیه و همین‌طور شاید وخیم‌تر شدن وضعیت مؤلفه‌های پیمایشی این نماگر و یا دقیق‌تر ارزیابی شدن آنها توسط فعالین کسب‌وکار باشد؛ قطعاً ادامه این روند و بررسی آن در پایش‌های آتی می‌تواند حائز پیام‌های قابل توجه برای نهادهای مربوطه و درگیر با مؤلفه‌های این نماگر باشد.

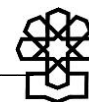
جدول ۱۱. رتبه‌بندی استان‌ها براساس نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت»

از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸ (نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

رتبف	استان	ارزیابی	رتبف	استان	ارزیابی	رتبف	استان
۱	گلستان	۵/۷۵	۱۲	اصفهان	۶/۵۳	۲۳	تهران
۲	ایلام	۵/۸۴	۱۳	خراسان جنوبی	۶/۵۹	۲۴	زنجان
۳	خراسان شمالی	۶/۰۳	۱۴	فارس	۶/۶۳	۲۵	کردستان
۴	سمنان	۶/۱۷	۱۵	آذربایجان شرقی	۶/۶۳	۲۶	گیلان
۵	یزد	۶/۲۳	۱۶	مازندران	۶/۷۵	۲۷	کهگیلویه و بویراحمد
۶	قم	۶/۲۴	۱۷	خوزستان	۶/۷۷	۲۸	آذربایجان غربی
۷	همدان	۶/۲۷	۱۸	هرمزگان	۶/۷۷	۲۹	البرز
۸	بوشهر	۶/۳۰	۱۹	لرستان	۶/۸۰	۳۰	کرمان
۹	قزوین	۶/۴۰	۲۰	چهارمحال و بختیاری	۶/۸۲	۳۱	سیستان و بلوچستان
۱۰	مرکزی	۶/۵۰	۲۱	اردبیل	۶/۸۶		میانگین کشوری
۱۱	کرمانشاه	۶/۵۲	۲۲	خراسان رضوی	۷/۰۰		

شکل ۳. نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت» از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها، بهار ۱۳۹۸

۳-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «عملکرد دولت»

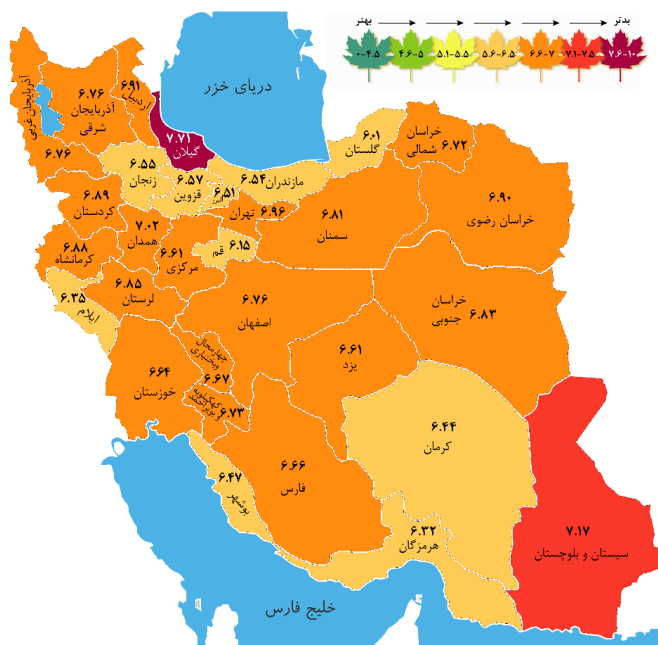
نماگر عملکرد دولت شامل سه مؤلفه است که هر سه پیمایشی هستند. جدول ۱۲ رتبه‌بندی استان‌ها براساس نماگر عملکرد دولت را در مطالعه بهار ۱۳۹۸ نشان می‌دهد. این مطالعه نماگر عملکرد دولت با ۶/۷۰ از ۱۰ به‌عنوان دومین نماگر نامناسب در میان ۷ نماگر دیگر ارزیابی شده است. در این نماگر در پایش بهار ۱۳۹۸ مؤلفه «احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی» و مؤلفه «میزان حمایت مسئولان استانی از داوطلبان سرمایه‌گذاری» وجود دارند که به‌ترتیب به‌عنوان چهارمین و پنجمین مؤلفه از کل ۲۱ مؤلفه پیمایشی، نامناسب ارزیابی شده بودند. لکن مؤلفه سوم پیمایشی در این نماگر با عنوان «اختلال در کسب‌وکار بر اثر تحریم‌های جدید خارجی» که در دو مطالعه قبلی وضعیت بسیار بدتری را به‌خود اختصاص داده بود در این مطالعه از منظر فعالان نمره کمتری را دریافت کرده است و با قرار گرفتن در رتبه هجدهمین مؤلفه نامناسب، نسبت به سایر مؤلفه‌ها کمتر نامناسب ارزیابی شده است که این ارزیابی شاید به معنای کم‌اثر بودن آن نسبت به سایر مؤلفه‌ها در شاخص امنیت سرمایه‌گذاری استنباط شده باشد.

جدول ۱۲. رتبه‌بندی استان‌ها براساس نماگر «عملکرد دولت» از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری

به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸ (نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی
۱	گلستان	۶/۰۱	۱۲	یزد	۶/۶۱	۲۳	لرستان	۶/۸۵
۲	قم	۶/۱۵	۱۳	خوزستان	۶/۶۴	۲۴	کرمانشاه	۶/۸۸
۳	هرمزگان	۶/۳۲	۱۴	فارس	۶/۶۶	۲۵	کردستان	۶/۸۹
۴	ایلام	۶/۳۵	۱۵	چهارمحال و بختیاری	۶/۶۷	۲۶	خراسان رضوی	۶/۹۰
۵	کرمان	۶/۴۴	۱۶	خراسان شمالی	۶/۷۲	۲۷	اردبیل	۶/۹۱
۶	بوشهر	۶/۴۷	۱۷	کهگیلویه و بویراحمد	۶/۷۳	۲۸	تهران	۶/۹۶
۷	البرز	۶/۵۱	۱۸	آذربایجان شرقی	۶/۷۶	۲۹	همدان	۷/۰۲
۸	مازندران	۶/۵۴	۱۹	آذربایجان غربی	۶/۷۶	۳۰	سیستان و بلوچستان	۷/۱۷
۹	زنجان	۶/۵۵	۲۰	اصفهان	۶/۷۶	۳۱	گیلان	۷/۷۱
۱۰	قزوین	۶/۵۷	۲۱	سمنان	۶/۸۱		میانگین کشوری	۶،۷۰
۱۱	مرکزی	۶/۶۱	۲۲	خراسان جنوبی	۶/۸۳			

شکل ۴. نماگر «عملکرد دولت» از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸

۳-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «شفافیت و سلامت اداری»

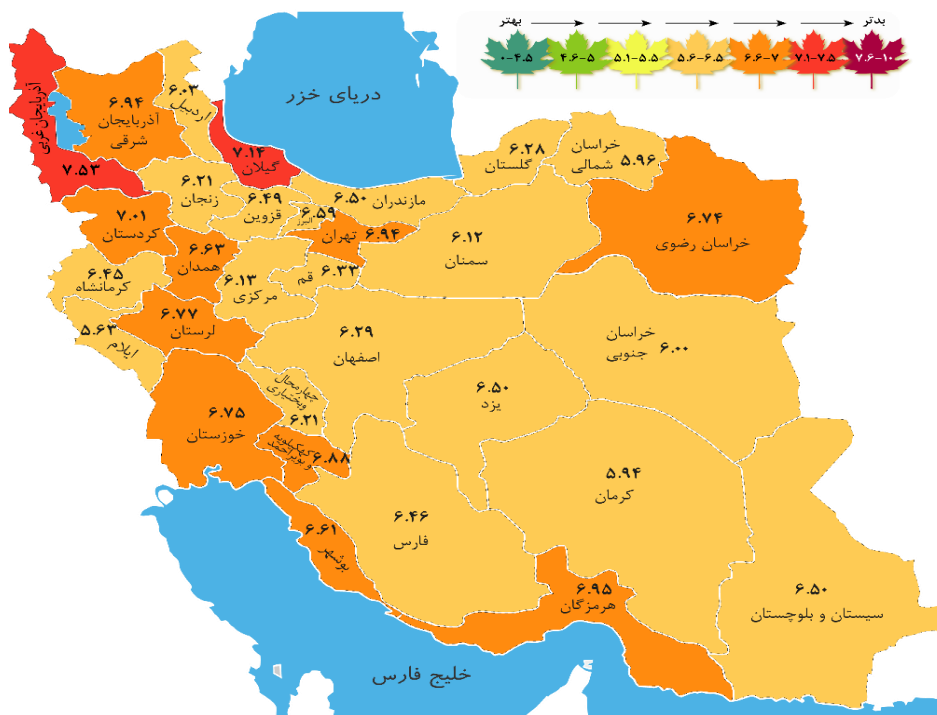
نماگر شفافیت و سلامت اداری، شامل چهار مؤلفه است که همه آنها به صورت پیمایشی محاسبه شده‌اند. جدول ۱۳ رتبه‌بندی استان‌ها براساس این نماگر را در مطالعه بهار ۱۳۹۸ نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که وضعیت استان‌های ایلام، کرمان و خراسان شمالی مناسب‌ترین و استان‌های آذربایجان غربی، گیلان و کردستان نامناسب‌ترین ارزیابی را از منظر فعالان اقتصادی هر استان در این نماگر کسب کرده‌اند.

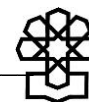
جدول ۱۳. رتبه‌بندی استان‌ها براساس نماگر «شفافیت و سلامت اداری» از شاخص

امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸ (نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

رتبه	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی
۱	ایلام	۵/۶۳	۱۲	قم	۶/۳۳	۲۳	خوزستان	۶/۷۵
۲	کرمان	۵/۹۴	۱۳	کرمانشاه	۶/۴۵	۲۴	لرستان	۶/۷۷
۳	خراسان شمالی	۵/۹۶	۱۴	فارس	۶/۴۶	۲۵	کهگیلویه و بویراحمد	۶/۱۸۸
۴	خراسان جنوبی	۶/۰۰	۱۵	قزوین	۶/۴۹	۲۶	تهران	۶/۹۴
۵	اردبیل	۶/۰۳	۱۶	یزد	۶/۵۰	۲۷	آذربایجان شرقی	۶/۹۴
۶	سمنان	۶/۱۲	۱۷	سیستان و بلوچستان	۶/۵۰	۲۸	هرمزگان	۶/۹۵
۷	مرکزی	۶/۱۳	۱۸	مازندران	۶/۵۰	۲۹	کردستان	۷/۰۱
۸	زنجان	۶/۲۱	۱۹	البرز	۶/۵۹	۳۰	گیلان	۷/۱۴
۹	چهارمحال و بختیاری	۶/۲۱	۲۰	بوشهر	۶/۶۱	۳۱	آذربایجان غربی	۷/۵۳
۱۰	گلستان	۶/۲۸	۲۱	همدان	۶/۶۳		میانگین کشوری	۶/۵۰
۱۱	اصفهان	۶/۲۹	۲۲	خراسان رضوی	۶/۷۴			

شکل ۵. نماگر «شفافیت و سلامت اداری» از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸

۳-۴. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی»
نماگر فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی، دارای بیشترین مؤلفه (۹ مؤلفه) در میان ۷ نماگر دیگر است که بیش از نیمی از آنها پیمایشی هستند. این نماگر در بهار ۱۳۹۸ در رتبه چهارم نامناسب‌ترین نماگر بوده است، وضعیت این نماگر در فصل بهار ۱۳۹۸ در جدول ۱۴ ارائه شده است.

جدول ۱۴. رتبه‌بندی استان‌ها براساس نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی» از شاخص

امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸ (نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان
۱	خراسان جنوبی	۵/۶۰	۱۲	کردستان	۶/۳۵	۲۳	هرمزگان
۲	ایلام	۵/۸۲	۱۳	کرمانشاه	۶/۳۵	۲۴	قزوین
۳	خراسان شمالی	۵/۹۷	۱۴	مرکزی	۶/۳۷	۲۵	آذربایجان غربی
۴	سیستان و بلوچستان	۶/۰۷	۱۵	اردبیل	۶/۳۸	۲۶	گیلان
۵	سمنان	۶/۰۹	۱۶	آذربایجان شرقی	۶/۳۹	۲۷	اصفهان
۶	خوزستان	۶/۱۴	۱۷	بوشهر	۶/۴۰	۲۸	مازندران
۷	همدان	۶/۱۵	۱۸	فارس	۶/۴۰	۲۹	کهگیلویه و بویراحمد
۸	کرمان	۶/۱۵	۱۹	لرستان	۶/۴۴	۳۰	یزد
۹	گلستان	۶/۲۰	۲۰	البرز	۶/۴۴	۳۱	تهران
۱۰	قم	۶/۲۱	۲۱	خراسان رضوی	۶/۵۱		میانگین کشوری
۱۱	زنجان	۶/۲۷	۲۲	چهارمحال و بختیاری	۶/۵۲		

شکل ۶. نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی»

از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸

۵-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «ثبات اقتصاد کلان»

نماگر ثبات اقتصاد کلان در بهار ۱۳۹۸ با کمیّت ۶/۱۳ از ۱۰ پنجمین نماگر در میان ۷ نماگر دیگر ارزیابی شده است. در حالی که در پایش زمستان ۱۳۹۷ این نماگر نامناسب‌ترین وضعیت را دارا بود. به عبارتی شاید بتوان گفت بر اثر عدم وجود نوسانات دائمی نرخ ارز و تورم در دوره پایش بهار ۱۳۹۸ وضعیت ثبات اقتصاد کلان نسبت به سایر نماگرها از ارزیابی مناسب‌تری برخوردار بوده و لذا در رتبه مناسب‌تری نسبت به سایر نماگرها جای گرفته است. البته این نتیجه‌گیری این مطلب را نمی‌رساند که وضعیت اقتصاد کلان در اقتصاد ایران به تنهایی از ارزیابی مناسب و قابل قبولی برخوردار می‌باشد. وضعیت این نماگر در پایش بهار ۱۳۹۸ در استان‌های قم، ایلام و فارس نسبت به سایر استان‌ها بهتر و مناسب‌تر ارزیابی شده و در استان‌های لرستان، کردستان و گلستان نامناسب‌تر از بقیه بوده است. جدول ۱۵ رتبه‌بندی استان‌ها براساس نماگر ثبات اقتصاد کلان را نشان می‌دهد.

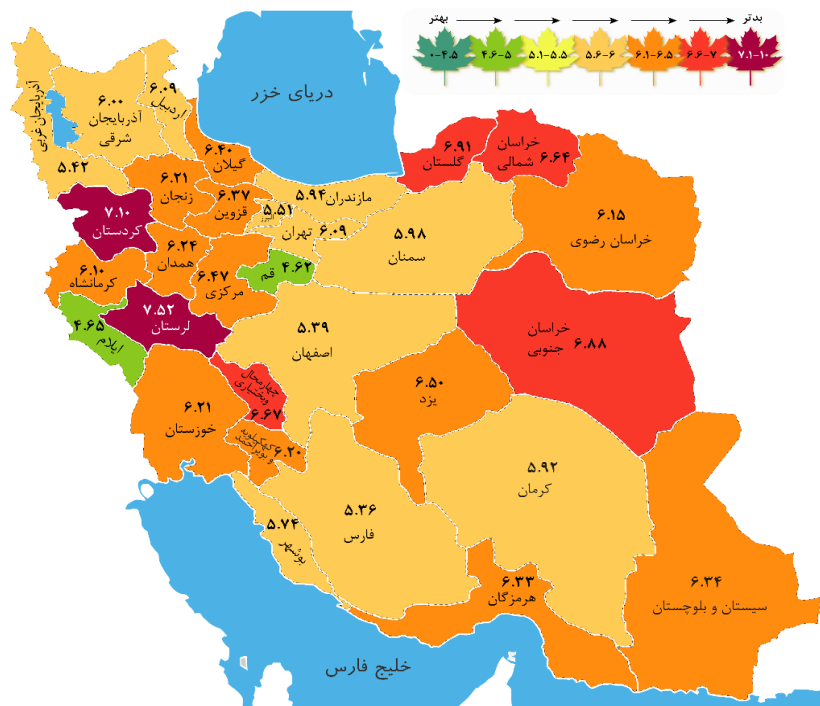
جدول ۱۵. رتبه‌بندی استان‌ها براساس نماگر «ثبات اقتصاد کلان» از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری

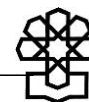
(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸

رتبف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی
۱	قم	۴/۶۲	۱۲	اردبیل	۶/۰۹	۲۳	گیلان	۶/۴۰
۲	ایلام	۴/۶۵	۱۳	تهران	۶/۰۹	۲۴	مرکزی	۶/۴۷
۳	فارس	۵/۳۶	۱۴	کرمانشاه	۶/۱۰	۲۵	یزد	۶/۵۰
۴	اصفهان	۵/۳۹	۱۵	خراسان رضوی	۶/۱۵	۲۶	خراسان شمالی	۶/۶۴
۵	آذربایجان غربی	۵/۴۲	۱۶	کهگیلویه و بویراحمد	۶/۲۰	۲۷	چهارمحال و بختیاری	۶/۶۷
۶	البرز	۵/۵۱	۱۷	زنجان	۶/۲۱	۲۸	خراسان جنوبی	۶/۸۸
۷	بوشهر	۵/۷۴	۱۸	خوزستان	۶/۲۱	۲۹	گلستان	۶/۹۱
۸	کرمان	۵/۹۲	۱۹	همدان	۶/۲۴	۳۰	کردستان	۷/۱۰
۹	مازندران	۵/۹۴	۲۰	هرمزگان	۶/۳۳	۳۱	لرستان	۷/۵۲
۱۰	سمنان	۵/۹۸	۲۱	سیستان و بلوچستان	۶/۳۴		میانگین کشوری	۶/۱۳
۱۱	آذربایجان شرقی	۶/۰۰	۲۲	قزوین	۶/۳۷			

شکل ۷. نماگر «ثبات اقتصاد کلان» از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸

۶-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی» جدول ۱۶ نشان می‌دهد در بهار ۱۳۹۸ فعالان اقتصادی از استان‌های ایلام، سمنان و خراسان شمالی مناسب‌ترین ارزیابی و از استان‌های خراسان رضوی، کهگیلویه و بویراحمد و کردستان نامناسب‌ترین ارزیابی در نماگر «ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی» را ارائه داده‌اند. این نماگر در مطالعه بهار ۱۳۹۸ همانند مطالعه زمستان ۱۳۹۷ در رتبه ششم نماگرها قرار گرفته است.

جدول ۱۶. رتبه‌بندی استان‌ها براساس نماگر «ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی»

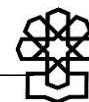
از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸ (نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان
۱	ایلام	۴/۴۵	۱۲	قم	۵/۶۰	۲۳	یزد
۲	سمنان	۴/۹۶	۱۳	خوزستان	۵/۶۴	۲۴	اصفهان
۳	خراسان شمالی	۵/۲۵	۱۴	زنجان	۵/۸۰	۲۵	مرکزی
۴	خراسان جنوبی	۵/۲۷	۱۵	اردبیل	۵/۸۱	۲۶	گیلان
۵	گلستان	۵/۳۲	۱۶	هرمزگان	۵/۸۴	۲۷	سیستان و بلوچستان
۶	بوشهر	۵/۳۴	۱۷	آذربایجان غربی	۵/۸۷	۲۸	لرستان
۷	چهارمحال و بختیاری	۵/۳۷	۱۸	البرز	۵/۹۰	۲۹	کردستان
۸	کرمان	۵/۴۴	۱۹	مازندران	۵/۹۳	۳۰	کهگیلویه و بویراحمد
۹	فارس	۵/۵۲	۲۰	کرمانشاه	۵/۹۴	۳۱	خراسان رضوی
۱۰	قزوین	۵/۵۸	۲۱	تهران	۵/۹۵		میانگین کشوری
۱۱	همدان	۵/۶۰	۲۲	آذربایجان شرقی	۶/۰۳		

شکل ۸. نماگر «ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی»

از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸

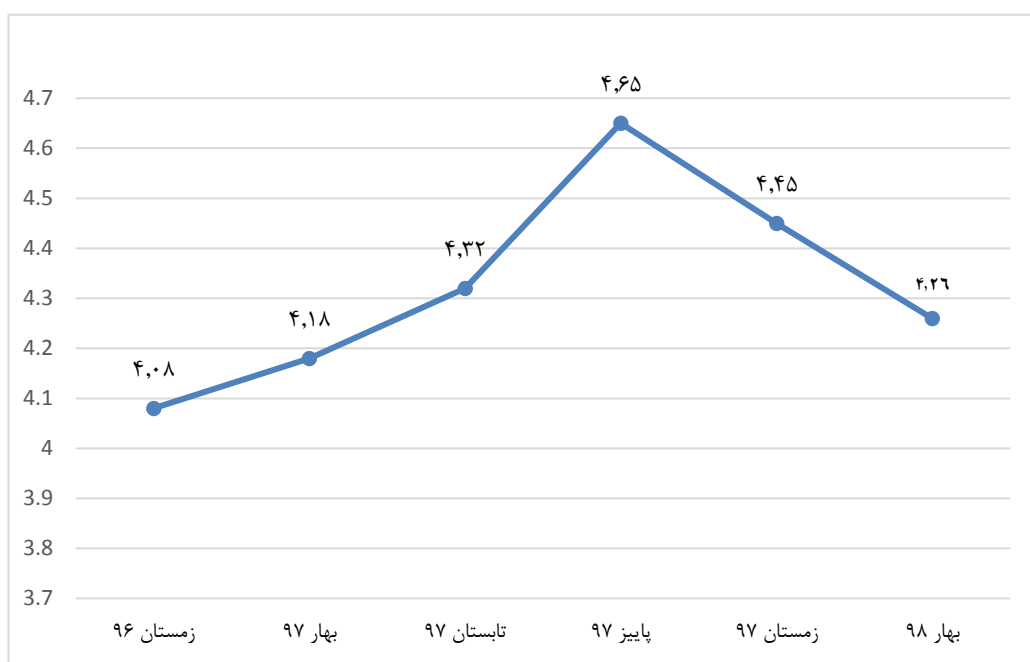
۴. شاخص کلی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک استان‌ها

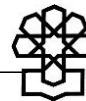
پس از استخراج مؤلفه‌های پیمایشی و آماری، اکنون با تلفیق این مؤلفه‌ها، شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸ را ارائه می‌کنیم. براساس پژوهش پشتیبان گزارش حاضر، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری، با محاسبه میانگین وزنی مؤلفه‌های پیمایشی و آماری با نسبت ۸۰ به ۲۰ استخراج می‌شود که بر این اساس، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در فصل بهار ۱۳۹۸ کمیت ۶/۰۷ از ۱۰ (شاخص ۱۰ به معنای ناامنی مطلق سرمایه‌گذاری) به دست آمده است. در حالی که در زمستان ۱۳۹۶ شاخص امنیت سرمایه‌گذاری عدد ۵/۹۸ و در بهار سال ۱۳۹۷ با کمیت ۶/۱۵ و در فصل تابستان ۱۳۹۷ کمیت ۶/۳۲ و در پاییز ۱۳۹۷، ۶/۴۳ ارزیابی و برای زمستان ۱۳۹۷ با کمیت ۶/۱۸ ارزیابی شده بود. نمودارهای ۵ و ۶ و ۷، روند تغییرات شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری را به‌طور کلی و نیز در مقایسه با روند تغییرات همین شاخص از نظر مؤلفه‌های آماری و پیمایشی نشان می‌دهند:

جدول ۱۸ نیز شاخص کلی امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸ را نشان می‌دهد.

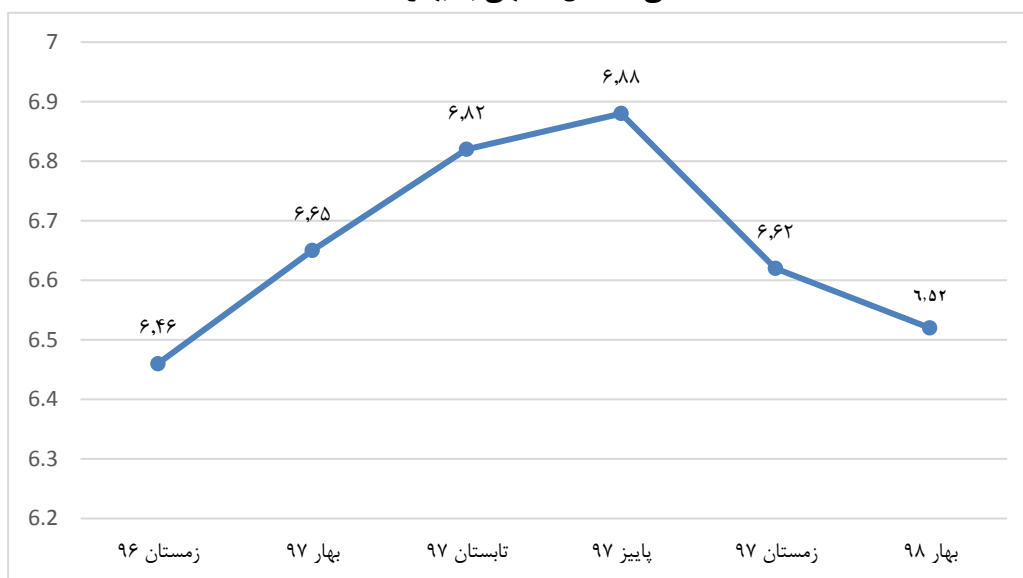
نمودار ۵. روند تغییرات مؤلفه‌های آماری (HD) شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری

طی ۶ فصل منتهی به بهار ۱۳۹۸

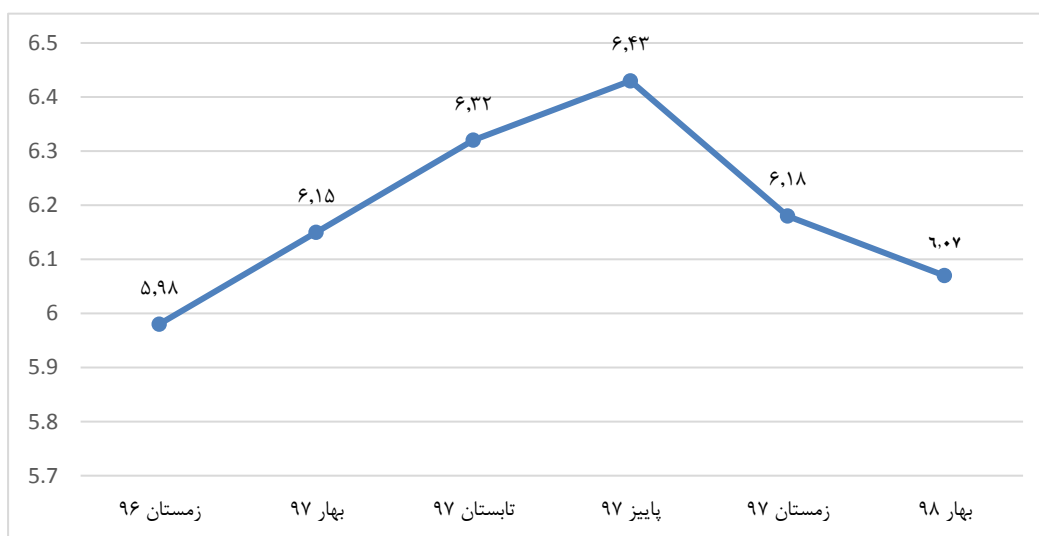

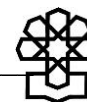

نمودار ۶. روند تغییرات مؤلفه‌های پیمایشی (SD) شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری طی ۶ فصل منتهی به بهار ۱۳۹۸

نمودار ۷. روند تغییرات شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری طی ۶ فصل منتهی به بهار ۱۳۹۸

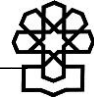

جدول ۱۸. رتبه‌بندی استان‌ها از نظر شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸

(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

ردیف	استان / شاخص	شاخص امنیت سرمایه‌گذاری	
		مؤلفه‌های آماری	مؤلفه‌های پیمایشی
۱	ایلام	۴/۴۰	۵/۶۵
۲	خراسان جنوبی	۳/۲۶	۶/۲۰
۳	قم	۳/۶۱	۶/۱۲
۴	سمنان	۳/۳۹	۶/۲۰
۵	گلستان	۳/۹۰	۶/۱۱
۶	خراسان شمالی	۴/۶۶	۶/۱۵
۷	فارس	۳/۷۹	۶/۴۴
۸	همدان	۳/۰۷	۶/۶۳
۹	کرمان	۳/۶۵	۶/۵۱
۱۰	اصفهان	۴/۵۳	۶/۳۸
۱۱	مرکزی	۴/۳۹	۶/۴۲
۱۲	بوشهر	۴/۹۶	۶/۲۹
۱۳	البرز	۴/۳۵	۶/۴۷
۱۴	هرمزگان	۳/۶۵	۶/۶۵
۱۵	قزوین	۴/۵۵	۶/۴۳
۱۶	زنجان	۴/۰۰	۶/۵۸
۱۷	کرمانشاه	۳/۷۲	۶/۶۶
۱۸	یزد	۴/۱۴	۶/۶۰
۱۹	آذربایجان شرقی	۴/۱۷	۶/۶۴
۲۰	خوزستان	۴/۹۰	۶/۵۱
۲۱	سیستان و بلوچستان	۳/۴۸	۶/۹۱
۲۲	چهارمحال و بختیاری	۴/۸۰	۶/۵۹
۲۳	اردبیل	۵/۰۸	۶/۵۳
۲۴	آذربایجان غربی	۳/۲۸	۶/۹۹
۲۵	خراسان رضوی	۳/۹۱	۶/۸۵
۲۶	مازندران	۵/۲۷	۶/۵۴
۲۷	لرستان	۴/۱۶	۶/۸۲
۲۸	کردستان	۵/۱۲	۶/۷۴
۲۹	کهگیلویه و بویراحمد	۵/۵۰	۶/۸۱
۳۰	گیلان	۴/۵۰	۷/۱۰
۳۱	تهران	۵/۷۳	۶/۸۱
	میانگین	۴/۲۶	۶/۵۳

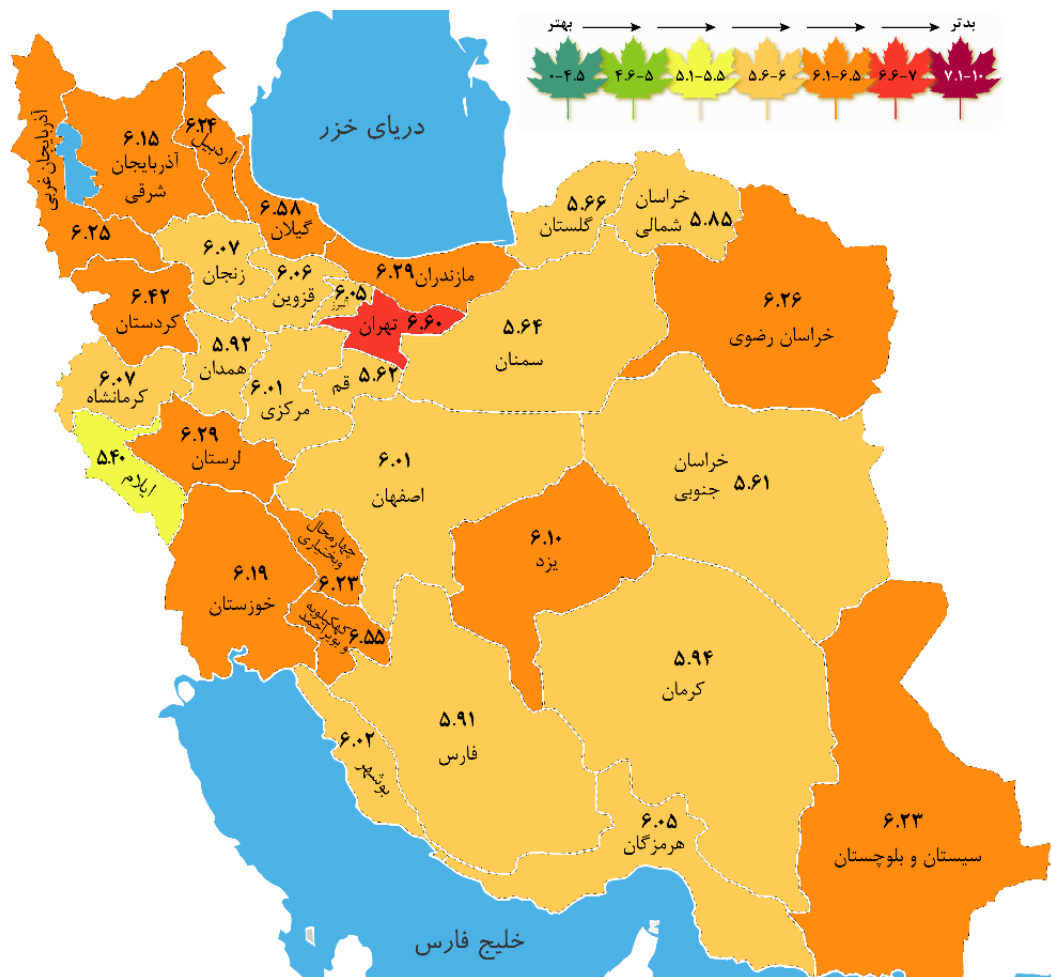
* شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری میانگین وزنی دو بخش پیمایشی با وزن ۰/۸ و آماری با وزن ۰/۲ است.

جدول ۱۸ نشان می‌دهد براساس فروض و تعاریف این پژوهش، مناسب‌ترین استان‌ها از نظر امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸ به ترتیب استان‌های ایلام، خراسان جنوبی و قم بوده‌اند در حالی که در پایش زمستان ۱۳۹۷ به ترتیب استان‌های خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان و همدان بوده‌اند و نامناسب‌ترین استان‌ها از نظر امنیت سرمایه‌گذاری در پایش بهار ۱۳۹۸ به ترتیب استان‌های تهران، گیلان و کهگیلویه و بویراحمد بوده‌اند در حالی که در پایش زمستان ۱۳۹۷ نامناسب‌ترین استان‌ها به ترتیب کهگیلویه و بویراحمد، تهران و قزوین بوده است.

شایان ذکر است قابلیت مقایسه استان‌ها و روند تغییرات رتبه آنها در مطالعه‌های مختلف می‌تواند پیام‌های مختلفی برای نهادها و مقامات مسئول در هر استان داشته باشد.

شکل ۱۰. شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۸

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۱. اطلاعات استخراج شده از جدول ۱۸ (شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری و رتبه‌بندی استان‌ها براساس آن) و مقایسه دو شاخص پیمایشی (۶/۵۳) و آماری (۴/۲۶)، شکافی قابل توجه میان آمارهای رسمی (HD) و ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده این مطالعه (SD) را نشان می‌دهد.^۱ از این اختلاف می‌توان نتیجه گرفت که اتکای صرف به آمارهای رسمی ممکن است تحلیل‌ها و تفسیرهای امنیت سرمایه‌گذاری را دچار خطا کند. در واقع آنچه برای سرمایه‌گذار ملاک تصمیم‌گیری قرار می‌گیرد احساس و ادراک او است و نه آمارهای رسمی. در شاخص پیمایشی، تجربه، ادراک و احساسات افراد درباره مؤلفه‌ها ارائه می‌شود که امکان دارد با واقعیت، تفاوت فاحش داشته باشد؛ همان‌طور که داده‌های آماری نیز به دلیل تورش‌های آماری می‌توانند با واقعیت فاصله داشته باشند. برای مثال شاخص‌هایی که امنیت و تورم و رشد اقتصادی و اشتغال و کارایی را محاسبه می‌کنند می‌توانند با احساس امنیت، احساس تورم، احساس رشد و اشتغال و احساس کارایی، متفاوت باشند. شاید بتوان گفت این تفاوت‌ها، گویای شکاف میان نتایج واقعی عملکرد دولت از یکسو و احساس و ادراک و انتظارات مردم ازسوی دیگر است.

۲. بررسی همبستگی بین شاخص‌های پیمایشی و آماری در این مطالعه نشان می‌دهد در استان‌ها بین این دو شاخص ارتباط چندانی وجود ندارد که ممکن است ناشی از تعداد کمتر نمونه‌های مورد قبول نسبت به نمونه‌های استاندارد مورد نیاز در این مطالعه باشد. لازم است این ارتباط در گزارش فصل‌های آینده مورد سنجش و ارزیابی قرار گیرد.

۳. در میان نماگرهای هفت‌گانه شاخص امنیت اقتصادی در بهار ۱۳۹۸، نامناسب‌ترین نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت» است در حالی که در مطالعه زمستان ۱۳۹۷ نماگر «اقتصاد کلان» نامناسب‌ترین وضعیت را داشته است. در واقع بهبود وضعیت نماگر اقتصاد کلان، سبب شده تا نماگر تضمین حقوق مالکیت در مقایسه با آن در وضعیت نامناسب‌تری قرار گیرد. البته مناسب‌ترین نماگر «مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض» است که در هر دو مطالعه بهار ۱۳۹۸ و زمستان ۱۳۹۷ مناسب‌ترین نماگر بوده است. گفتنی است که نماگر ثبات اقتصاد کلان دربرگیرنده دو مؤلفه آماری «ثبات نرخ ارز» و «ثبات شاخص تورم مصرف‌کننده» و مؤلفه پیمایشی «ثبات قیمت مواد اولیه» است که در بهار ۱۳۹۸ نسبت به زمستان ۱۳۹۷ از منظر فعالان کسب‌وکار و شاخص‌های آماری با نمره مناسب‌تری ارزیابی شده است. شاید بتوان گفت بر اثر کاهش محسوس نوسانات ارزی در دوره بهار ۱۳۹۸ و تثبیت نسبی نرخ تورم و تاحدودی تثبیت قیمت مواد اولیه، از منظر فعالان مشارکت‌کننده در پایش بهار، وضعیت کلی نماگر اقتصاد کلان مناسب‌تر از فصل گذشته ارزیابی شده است.

۱. گفتنی است از آنجا که تعداد فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش به حدصاب علمی تعیین شده (۱۱۲۰۰) نرسیده است، نتایج این تحقیق به همه فعالان اقتصادی سراسر کشور تعمیم داده نشده است و در تفسیر نتایج آن عبارت «از نظر مشارکت‌کنندگان در این تحقیق» به‌کار رفته است.

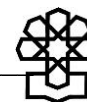
۴. یک اتفاق یا رخداد در هر استان می‌تواند رتبه آن استان را در شاخص امنیت سرمایه‌گذاری تغییر دهد. به‌عنوان مثال، لازم است برای همه ساکنان هر استان روشن شود بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به تصادف با تلفات یا نزاع منجر به ضرب‌وجرح یا حتی تغییر مسئولان استانی، باعث کاهش رتبه استان می‌شود؛ اعلام و جلب توجه عمومی به این شاخص می‌تواند به رقابت‌های مثبت و سازنده میان استان‌ها منجر شود و به همکاری مردم و فعالان اقتصادی و مسئولان استانی برای بهتر شدن رتبه و پیشی گرفتن از استان‌های رقیب بینجامد. برای نزدیک شدن به وضعیت مطلوب، پیشنهاد می‌شود مسئولان و رسانه‌های ملی و استانی رتبه‌بندی استان‌ها در این گزارش را برای مردم تشریح کرده و اهتمام عمومی را برای بهتر شدن وضعیت استان خود در فصل آینده، برانگیزند و نشان دهند مسئولیت اجتماعی در بهبود امنیت سرمایه‌گذاری در هر استان مؤثر است. نیل به این هدف، مستلزم فرهنگ‌سازی است.

۵. در رتبه‌بندی استان‌ها براساس داده‌های آماری، شاهد نوعی پراکندگی استان‌های برخوردار و کمتر برخوردار در پایین و بالای فهرست هستیم. برای مثال، تهران در کنار چند استان کمتر برخوردار (همانند چهارمحال و بختیاری، کهگیلویه و بویراحمد، لرستان و کردستان) در پایین فهرست قرار گرفته که این امر می‌تواند به دلیل پراکندگی و تنوع مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری باشد. از طرف دیگر توجه به این نکته لازم است که هرچند یک بنگاه اقتصادی که در یک استان خاص فعالیت می‌کند، اما از مؤلفه‌های شکل‌دهنده امنیت سرمایه‌گذاری در دیگر استان‌ها می‌تواند متأثر باشد. برای مثال، مواد اولیه را از استانی دیگر خریده و چک برگشتی دارد یا برای انعقاد قراردادی به استان دیگر رفته و منجر به تصادف شده و یا محصولش را در جای دیگری فروخته و خلف وعده صورت گرفته و مواردی نظیر اینها. به عبارت دیگر نوعی درهم‌تنیدگی بین استانی وجود دارد که ایفای مسئولیت اجتماعی آحاد افراد در یک استان فقط شاخص آن استان را بهبود نمی‌بخشد، بلکه آثار جانبی مثبتی برای سایرین به‌طور مستقیم و غیرمستقیم دارد.

۶. نتایج جداول ۱۱ تا ۱۷ که رتبه‌بندی استان‌ها از نظر نماگرهای هفت‌گانه امنیت سرمایه‌گذاری را نشان می‌دهند، قابل توجه بوده و واجد آموزه‌هایی برای سیاست‌گذاری است.

۷. در نماگر مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض، استان‌های چهارمحال و بختیاری، گیلان و تهران نامناسب‌ترین و استان‌های خراسان جنوبی، البرز و هرمزگان در جایگاه مناسب‌ترین قرار گرفته‌اند که با توجه به اینکه مؤلفه‌های این نماگر بیشتر آماری هستند، این پراکندگی می‌تواند معنادار باشد. به عبارتی از آن جهت که منابع آماری براساس رخدادهای واقعی اطلاعات فوق را بیان کرده‌اند در پایش این نماگر اعداد و رتبه‌بندی حاصله دقیقاً آن چیزی است که اتفاق افتاده و می‌توان براساس آن نتیجه تفاوت‌ها را مورد بررسی بیشتر و علت‌یابی قرار داد.

۸. مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده» همانند دو فصل قبل جزء نامناسب‌ترین و بدترین

ارزیابی در میان همه مؤلفه‌ها بوده است. لذا ضروری است مسئولان کشوری و استانی برای جلب بیشتر اعتماد مردم و ارتقای امنیت سرمایه‌گذاری در کشور و نیز استان خود، در عمل به وعده‌ها بیشتر همت کنند و در صورتی که احتمال تحقق وعده‌ای را اندک می‌دانند، از اعلام آن اجتناب ورزند. به عبارتی تکرار تعداد دفعات نامناسب ارزیابی شدن مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده» نشان‌دهنده حساسیت و توجه بسیار بالای فعالان کسب‌وکار مشارکت‌کننده در این پایش امنیت سرمایه‌گذاری نسبت به صحبت‌ها و قول و وعده‌های داده شده مسئولان کشور و اثرگذاری بسیار بالای صحبت‌های آنها در فضای کلی امنیت سرمایه‌گذاری دارد.

۹. در مطالعه بهار ۱۳۹۸، کاهش تغییرات و نوسانات زیاد نرخ ارز و شاخص تورم مصرف‌کننده (و اعمال آنها در جدول نرمال شده مطالعه) نسبت به مطالعه قبلی و تاحدودی ثبات نسبی مسئولان استانی، عامل مهمی جهت بهبود وضعیت عدد کل شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۸، نسبت به فصول گذشته است. به عبارتی کنترل و محافظت اقتصاد در برابر نوسانات و ناملایمات شاخص‌های عمده اقتصادی می‌تواند آثار بسزایی در بهبود وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری داشته باشد.

۱۰. نکته قابل توجه اینکه نماگرهای تشکیل‌دهنده امنیت سرمایه‌گذاری هرکدام یک متغیر و هدف بارزش هستند که باید برنامه‌ریزان کشوری و نیز استانی به آنها توجه لازم را داشته باشند، در نتیجه در استراتژی‌ها و برنامه‌های آتی برای توسعه ملی و استانی بهتر است به جای توجه صرف به شاخص‌های سخت‌افزاری و توسعه زیرساخت‌های فیزیکی، به بهبود سایر مؤلفه‌های نرم‌افزاری نیز به صورت متناسب توجه کنند.

۱۱. با توجه به رویکرد مناسب و قابل توجه قوه قضائیه در دوره مدیریت جدید و دریافت اطلاعات به‌روزرسانی شده از آن قوه و نظر به ارزیابی‌های نامناسب فعالان کسب‌وکار از برخی مؤلفه‌های مرتبط به خصوص مؤلفه «میزان تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی» و نامناسب بودن وضعیت مؤلفه آماری «اجرای کامل و به‌موقع احکام قضایی» نسبت به سایر مؤلفه‌های مرتبط با قوه قضائیه، در بخش پیمایش پیشنهاد می‌شود قوه قضائیه و نهادهای مرتبط بررسی دقیق‌تر موضوعات مذکور و مؤثر در امنیت سرمایه‌گذاری را به‌صورت جدی‌تری در دستور کار خود قرار دهند.

۱۲. بررسی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری از فصل پاییز ۱۳۹۷ با کمیت ۶/۴۳ و فصل زمستان ۱۳۹۷ با کمیت ۶/۱۸ و فصل بهار ۱۳۹۸ با کمیت ۶/۰۷ نشان‌دهنده مناسب‌تر شدن وضعیت نسبی این شاخص طی ۶ ماه گذشته است؛ مطالعه بر روی برخی عوامل می‌تواند این نتیجه را متقن‌تر نماید به عبارتی ثبات در بازار ارز، روند کاهشی نرخ تورم، ثبات نسبی قیمت مواد اولیه، تخلیه بار روانی و تاحدودی اقتصادی تحریم‌های خارجی، انجام برخی اقدامات مؤثر در قوه قضائیه، به‌روزرسانی شدن اطلاعات آماری دریافت شده از نهادهای مرتبط در پایش بهار

۱۳۹۸، افزایش دامنه مشارکت‌کنندگان در ارزیابی بهار ۱۳۹۸ و سایر عوامل قابل تحلیل مجموعاً نشان داده است که جهت بهبود کلی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری با انجام دادن چه اقداماتی و انجام ندادن چه فرایندهایی می‌توان سریع‌تر در مسیر درست حرکت کرد.

منابع و مأخذ

الف) پرسشنامه‌ها

۵۸۳۵ پرسشنامه معتبر و احراز شده و تکمیل شده توسط فعالان اقتصادی از سراسر کشور مربوط به بهار ۱۳۹۸ (فایل‌های پرسشنامه‌ها در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی - گروه مطالعات محیط کسب‌وکار)، محفوظ است.

ب) کتب، مقالات و گزارش‌ها

۱. بیمه مرکزی ایران، سالنامه آماری صنعت بیمه، سال ۱۳۹۶.
۲. حسین‌زاده بحرینی، محمدحسین و سیدسعید ملک‌الساداتی. «موانع نهادی سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار در ایران»، پژوهشنامه بازرگانی، تابستان ۱۳۹۰، دوره ۱۵، ش ۵۹.
۳. دسوتو، هرناندو. راز سرمایه: چرا سرمایه‌داری در غرب موفق می‌شود و در جاهای دیگر شکست می‌خورد؟، ترجمه فریدون تفضلی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۶.
۴. سیاح، سیدامیر. «آموزه‌های ۱۶ دوره ارزیابی فصلی محیط کسب‌وکار در ایران طی پاییز ۱۳۸۹ تا تابستان ۱۳۹۳»، مجلس و راهبرد، سال بیست‌وسوم، ش ۸۵، بهار ۱۳۹۵.
۵. سیاح، سیدامیر و دیگران. «سنجش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران: چارچوب مفهومی، روش، شاخص و نماگرها (ویرایش اول)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۵۸۵۲، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۷.
۶. سیاح، سیدامیر و ایمان تهرانی. «پایش امنیت سرمایه‌گذاری در زمستان ۱۳۹۶ به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری»، (ویرایش اول)، شماره مسلسل ۱۶۰۶۱، شهریورماه ۱۳۹۷.
۷. سیاح، سیدامیر و ایمان تهرانی. «گزارش پایش امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷ به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۶۱۸۷، آذرماه ۱۳۹۷.
۸. سیاح، سیدامیر و ایمان تهرانی. «گزارش پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری ۳. تابستان ۱۳۹۷»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۶۴۰۰، فروردین‌ماه ۱۳۹۸.
۹. سیاح، سیدامیر و ایمان تهرانی. «گزارش پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری ۴. پاییز ۱۳۹۷»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۶۵۲۶، تیرماه ۱۳۹۸.
۱۰. سیاح، سیدامیر و ایمان تهرانی. «گزارش پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری ۵. زمستان ۱۳۹۷»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۶۶۱۹، مهرماه ۱۳۹۸.

۱۱. مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه، سالنامه عمومی قوه قضائیه، سال ۱۳۹۷.
۱۲. مرکز آمار ایران، سالنامه آماری، سال ۱۳۹۶.
۱۳. مرکز آمار ایران، سالنامه سال ۱۳۹۵، تهران، مرکز آمار ایران، دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌المللی، ۱۳۹۷.
۱۴. مرکز آمار و اطلاعات قوه قضائیه (معاونت آمار و اطلاعات)، سالنامه آماری قوه قضائیه، سال ۱۳۹۵ و سال ۱۳۹۶ (جلد ۱).
۱۵. گزارش عملکرد واحدهای قضایی، مرکز آمار و اطلاعات قوه قضائیه، معاونت آمار و اطلاعات، کد ۹۷RS۰۱۲۳، اسفندماه ۱۳۹۷.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۶۸۲۰

عنوان گزارش: پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری ۶. بهار ۱۳۹۸

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه مطالعات محیط کسب‌وکار)

تهیه و تدوین‌کنندگان: سیدامیر سیاح، ایمان تهرانی

همکار: امین قنبری

ناظران علمی: جعفر خیرخواهان، سیداحسان خاندوزی، موسی شهبازی غیائی

ویراستار تخصصی: مریم احمدیان

واژه‌های کلیدی:

۱. امنیت سرمایه‌گذاری

۲. محیط کسب‌وکار

۳. حقوق مالکیت

۴. شفافیت

۵. فعالان اقتصادی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۱۰/۹